

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919.

Andra kammaren.

Nr 68.

Fredagen den 6 juni.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 31 nästlidna maj förda protokollen.

§ 2.

Sedan riksdagens båda kamrar förehåft och godkänt de uti bankouts-kottets memorial nr 60, nr 61 punkterna 1—3 samt nr 63 punkterna 1 och 2, statsutskottets memorial nr 193, bevillningsutskottets memorial nr 53 och 54, statsutskottets memorial nr 192 punkterna 1 och 2 samt nr 199, bevillningsutskottets memorial nr 57 och 58, bankouts-kottets memorial nr 78, statsutskottets memorial nr 203 ävensom jordbruksutskottets memorial nr 107 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, i vilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämt blivit, att vederbörliga omröstningar över de olika besluten skulle denna dag äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning, nämligen:

*Gemensamma
omröstningar.*

Första omröstningen:

(enligt bankouts-kottets memorial nr 60).

»Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla utskottets hemställan, att motionen II: 62 angående årligt understöd från allmänna indragningsstaten å 300 kronor åt avlidna förrädsbiträdet K. W. Rudbergs änka icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren medgivit, att avlidna förrädsbiträdet K. W. Rudbergs änka Anna Rudberg, född Olsson, må från och med den 1 januari 1919 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å all-

Gemensamma omröstningar. männa indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 300 kronor.»
(Forts.)

Sedan voteringsedderna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringsedderna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknings och befanns att omröstningen utfallit med 52 Ja och 117 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 75 Ja och 44 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller . . . . . 52 Ja och 117 Nej.

sammanräkningen visade . . . . . 127 Ja och 161 Nej

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Andra omröstningen:

(enligt bankoutskottets memorial nr 61, punkt 1).

»Den, som i likhet med första kammaren vill avslå utskottets hemställan om ett årligt understöd av 300 kronor åt förre postköraren Carl Gustaf Johansson, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring att ordet 'Huskvarna' utbyts mot 'Jönköping' och således medgivit, att förre postköraren Carl Gustaf Johansson i Jönköping må från och med den 1 januari 1919 under sin återstående livstid uppbära ett årligt understöd av trehundra kronor, att utgå av det å postverkets stat för driftkostnader upptagna anslaget till understöd m. m. åt personer, som äro eller varit anställda vid postverket eller anlåtats i dess ärenden.»

Sedan voteringsedderna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringsedderna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknings, och befanns att omröstningen utfallit med 35 Ja och 133 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, en-

ligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 78 Ja och 42 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

röster eller . . . . . 35 Ja och 133 Nej,

sammanräkningen visade . . . . . 113 Ja och 175 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Tredje omröstningen:

(enligt bankoutsrottets memorial nr 61, punkt 2).

»Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla utskottets hemställan, att förre stationskarlen Nils Månsson må utöver honom redan tillerkänd pension från och med den 1 januari 1919 under sin återstående livstid åtnjuta en årlig tilläggspension av trehundra-tiotre kronor att utgå av trafikmedel, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren bifallit den i ämnet väckta motionen och således medgivit, att förre stationskarlen Nils Månsson må utöver honom redan tillerkänd pension från och med den 1 januari 1919 under sin återstående livstid åtnjuta en årlig tilläggspension av fyrahundraåtta kronor att utgå av trafikmedel.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 49 Ja och 126 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 79 Ja och 37 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller . . . . . 49 Ja och 126 Nej,

sammanräkningen visade . . . . . 128 Ja och 163 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Fjärde omröstningen:

(enligt bankoutsrottets memorial nr 61, punkt 3).

»Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla utskottets hemställan, att motionen II: 60 angående understöd åt änkorna Märta

Gemensamma omröstningar. Brita Eriksson och Anna Maria Hallgren samt deras minderåriga barn icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, röstar

(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid punkten fogade reservationen och således medgivit, att änkorina Märta Brita Eriksson och Anna Maria Hallgren, båda i Östersund, samt vart och ett av deras minderåriga barn må från och med den 1 januari 1919 av telegrafverkets medel uppbära årliga understöd, änkorina under deras återstående livstid, så länge de förbliva i sitt nuvarande änkestånd, med 300 kronor vardera, samt vart och ett av änkan Erikssons två och änkan Hallgrens tre minderåriga barn till och med det år, varunder det fyller 18 år, med 75 kronor, samtliga understöd att utbetalas i den ordning, som gäller för fyllnadspensioner från telegrafverket.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknning, och befanns att omröstningen utfallit med 32 Ja och 140 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 76 Ja och 43 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller	32 Ja och 140 Nej,
sammanräkningen visade	108 Ja och 183 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Femte omröstningen:

(enligt bankoutskottets memorial nr 63, punkt 1).

»Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad utskottet i utlåtande nr 53 punkt A. mom. 2:o hemställt, eller att inom riksgäldskontorets kansli må inrättas en notarietjänst med de för andra lönegraden i riksgäldskontorets stat bestämda avlöningsförmåner, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren bifallit

den av herrar Kristensson och Edbom avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen och sålunda beslutit, att i stället för den föreslagna nya tjänsten i andra graden å riksgäldskontorets kansliavdelning må inrättas en ny tjänst i första graden på förordnande tills vidare.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringsedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 74 Ja och 101 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 106 Ja och 18 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller . . . . . 74 Ja och 101 Nej,

sammanräkningen visade . . . . . 180 Ja och 119 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Sjätte omröstningen:

(enligt bankoutskottets memorial nr 63, punkt 2).

»Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad utskottet i utlåtande nr 53 punkt C. mom. 1:o hemställt, eller att riksdagen må besluta, att innehavaren av den nuvarande registrators- och kanslisttjänsten H. N. Ekedahl må berättigas att omedelbart efter det han tillträtt befattningen såsom sekreterare uppbära ett ålderstillägg inom tredje lönegraden i avlöningsstaten för riksgäldskontoret. röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren bifallit den av herrar Kristensson och Edbom avgivna reservationen och sålunda beslutit, att förslaget, i vad det avser rätt för den nuvarande innehavaren av 2:a gradstjänsten å riksgäldskontorets kansliavdelning att vid uppflyttning i 3:e graden omedelbart komma i åtnjutande av ett ålderstillägg i denna grad, icke må av riksdagen bifallas.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringsedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 63 Ja och 109 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som,

Gemensamma
omröstningar
(Forts.)

enligt ankomsten och nu uppläst protokoll, blivit av första kam-
maren samtidigt anställd, hade utfallit med 107 Ja och 18 Nej,
vadan, då därtill lades andra kammarens
röster eller . . . . . 63 Ja och 109 Nej,
sammanräkningen visade . . . . . 170 Ja och 127 Nej,
och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i
överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Sjunde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 193).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må
till åtgärder för prisreglering å ved under bränsleåret 1918—1919,
i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över finansärenden den 9
januari 1919 närmare utvecklats, å tilläggsstat för år 1919 under
sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst, 18,500,000 kron-
nor, röstar

Ja:

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, be-
slutat att till åtgärder för prisreglering å ved under bränsleåret 1918
—1919, i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över finansärenden
den 9 januari 1919 närmare utvecklats, å tilläggsstat för år 1919
under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst, 19,000,000
kronor.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd
och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått,
att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jäm-
väl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräkning,
och befanns att omröstningen utfallit med 97 Ja och 76 Nej.

Den omröstning över övanintagna voteringsproposition, som, en-
ligt ankomsten och nu uppläst protokoll, blivit av första kam-
maren samtidigt anställd, hade utfallit med 92 Ja och 29 Nej,
vadan, då därtill lades andra kammarens
röster eller . . . . . 97 Ja och 76 Nei,
sammanräkningen visade . . . . . 189 Ja och 105 Nej,
och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i över-
ensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Åttonde omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial nr 53).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att Kungl. Maj:ts

proposition nr 222, med förslag angående ändrade grunder för beskattning av kooperativa föreningar, icke skall av riksdagen bifallas, röstar

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 222 med den jämkning,

att 9 § 1 mom. punkt e) av förordningen den 28 oktober 1910 angående beviljning av fast egendom samt av inkomst erhåller följande lydelse:

e) *i fråga om andra skattskyldiga än föreningar för ekonomisk verksamhet vinstutdelning å insatser i sådan förening;*

samt att 7 § av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt. 2:o, punkt d) erhåller följande lydelse:

d) *i fråga om andra skattskyldiga än föreningar för ekonomisk verksamhet vinstutdelning å insatser i sådan förening.»*

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig. och befanns att omröstningen utfallit med 72 Ja och 101 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 92 Ja och 27 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller . . . . . 72 Ja och 101 Nej.

sammanräkningen visade . . . . . 164 Ja och 128 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Nionde omröstningen:

(enligt beviljningsutskottets memorial nr 54).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att de av lagtima riksdagen 1918 beslutade tilläggen till resp. punkt 3:o i de vid förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt fogade särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen och 3 § av motsvarande anvisningar vid beviljningsförordningen: *'Har näringsidkare till någon — — — icke vidtagits'*, skola ur författningarna utgå, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Gemensamma
omröstningar.

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, beslutat,

(Forts.)

1) att 3 § i de vid gällande bevillningsförordning fogade »Särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen» skall erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

Med avseende å — — — som taxeringsmännen finna skälig.

Har näringsidkare till någon, som är ekonomiskt intresserad i hans näringsföretag eller kan öva inflytande på företagens ledning, försålt varor till lägre pris eller av honom köpt varor till högre pris än de i allmänhet gällande eller vidtagit andra liknande åtgärder, och har, *uppenbarligen* i följd härav, inkomsten av företaget blivit *avsevärt* lägre, än den eljest skolat bliva, skall inkomsten av företaget beräknas till det belopp, vartill den kan antagas hava uppgått, därest sådana åtgärder icke vidtagits; *skolande detsamma i tillämpliga delar gälla, då fråga är om särskilda näringsföretag av samma näringsidkare;*

2) att punkt 3:o i de vid förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt fogade 'Särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen' skall hava följande ändrade lydelse:

3:o) *Övriga inkomster av arbete.*

Härunder upptagas:

— — — jordbruk eller skogsbruk.

Har näringsidkare till någon, som är ekonomiskt intresserad i hans näringsföretag eller kan öva inflytande på företagens ledning, försålt varor till lägre pris eller av honom köpt varor till högre pris än de i allmänhet gällande eller vidtagit andra liknande åtgärder, och har, *uppenbarligen* i följd härav, inkomsten av företaget blivit *avsevärt* lägre, än den eljest skolat bliva, skall inkomsten av företaget beräknas till det belopp, vartill den kan antagas hava uppgått, därest sådana åtgärder icke vidtagits; *skolande detsamma i tillämpliga delar gälla, då fråga är om särskilda näringsföretag av samma näringsidkare;*

3) att 31 § 1 mom. i) i förordningen om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering skall erhålla följande ändrade avfattning:

31 §.

1 mom.

i) att å deklaration — — — om skälen därför; *skolande, då avvikelsen beror på tillämpning av sista stycket i 3 § i de vid gällande bevillningsförordning fogade 'Särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen' eller sista stycket i punkt 3:o i de vid förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt fogade 'Särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen', motsvarande underrättelse tillställas jämväl annan här i riket skattskyldig, som, på sätt i berörda stadganden avses, är ekonomiskt intresserad i vederbörande näringsföretag eller kan*

öva inflytande på företagens ledning, ävensom, där denne har annan beskattningsort, ordföranden i taxeringsnämnden å denna ort; Gemensamma omröstningar. (Forts.)

samt

4) att under 1)–3) omhandlade stadganden i sin ändrade lydelse skola träda i kraft den 1 januari 1920.»

Sedan voteringsseklarna blivt avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringsseklarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs seklarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 52 Ja och 123 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivt av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 101 Ja och 22 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller . . . . . 52 Ja och 123 Nej,

sammanräknigen visade . . . . . 153 Ja och 145 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivt av riksdagen faftat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Tionde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 192, punkt 1).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen godkänner följande ordinarie avlöningsstat för utrikesdepartementet att tillämpas från och med den 1 oktober 1919:

	Lön.	Tjänstgö- rings- pen- ning- ar.	Orts- till- lägg.	Ar- vode.	Summa.	
1 förste legationssekreterare eller konsul (chef för byrå) . .	5,400	2,500	—	—	7,900	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor och efter 10 år med ytterligare 600 kronor.
5 förste legationssekreterare eller konsul (chefer för byråer)	27,000	12,500	—	—	39,500	
1 andre legationssekreterare eller vice konsul	3,600	1,600	—	—	5,200	} Efter 3 år kan lönen höjas med 400 kronor, efter 6 år med ytterligare 400 kronor och efter 9 år med ytterligare 400 kronor.
6 andre legationssekreterare eller vice konsul	21,600	9,600	—	—	31,200	
Summa kronor	164,000	76,100	6,700	32,000	278,800	

Gemensamma röstar
omröstningar.
(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill. röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren godkänt följande ordinarie avlöningsstat för utrikesdepartementet att tillämpas från och med den 1 oktober 1919:

	Lön.	Tjänst- gö- rings- pen- ning- ar.	Orts- till- lägg.	Ar- vode.	Summa.	
1 förste legationssek- reterare eller konsul (chef för byrå) . . .	5,400	2,500	—	—	7,900	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kro- nor och efter 10 år med ytterligare 600 kronor.
4 förste legationssek- reterare eller konsu- ler (chefer för by- råer)	21,600	10,000	—	—	31,600	
1 förste legationssek- reterare eller konsul (chef för pressbyrån)	—	—	—	7,900	7,900	
1 andre legationssek- reterare eller vice konsul	3,600	1,600	—	—	5,200	} Efter 3 år kan lönen höjas med 400 kro- nor, efter 6 år med ytterligare 400 kro- nor och efter 9 år med ytterligare 400 kronor.
5 andre legationssek- reterare eller vice konsuler	18,000	8,000	—	—	26,000	
1 andre legationssek- reterare eller vice konsul	—	—	—	5,200	5,200	
Summa kronor	155,000	72,000	6,700	45,100	278,800	

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringsedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 95 Ja och 80 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, en-

ligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 97 Ja och 24 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

röster eller . . . . . 95 Ja och 80 Nej,
sammanräkningen visade . . . . . 192 Ja och 104 Nej,
och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Elfte omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 192. punkt 2).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen till sociala attachéer anvisat såsom reservationsanslag *dels* på extra stat för år 1920 ett belopp av 50,000 kronor, *dels ock* på tilläggsstat för år 1919 ett belopp av 12,500 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren till sociala attachéer anvisat såsom reservationsanslag *dels* på extra stat för år 1920 ett belopp av 60,000 kronor, *dels ock* på tilläggsstat för år 1919 ett belopp av 15,000 kronor.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknning, och befanns att omröstningen utfallit med 77 Ja och 97 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 90 Ja och 30 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller . . . . . 77 Ja och 97 Nej,
sammanräkningen visade . . . . . 167 Ja och 127 Nej,
och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Tolvte omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 199).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må

a) för beredande av *semester åt vid lantförsvaret anställda arbe-*

Gemensamma omröstningar. *tare* å extra stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag av 100,000 kronor,

(Forts.)

b) för beredande av *semester åt vid lantförsvaret anställda arbetare* å tilläggsstat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 100,000 kronor,

c) för beredande av *semester åt vid sjöförsvaret anställda arbetare* på extra stat för år 1920 bevilja ett förslagsanslag av 115,000 kronor,

d) för beredande av *semester åt vid sjöförsvaret anställda arbetare* på tilläggsstat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag av 115,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet

a) för beredande av *semester åt vid lantförsvaret anställda arbetare* å extra stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag av 125,000 kronor,

b) för beredande av *semester åt vid lantförsvaret anställda arbetare* å tilläggsstat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 125,000 kronor,

c) för beredande av *semester åt vid sjöförsvaret anställda arbetare* på extra stat för år 1920 bevilja ett förslagsanslag av 151,000 kronor,

d) för beredande av *semester åt vid sjöförsvaret anställda arbetare* på tilläggsstat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag av 151,000 kronor.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 78 Ja och 98 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankomsten och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 100 Ja och 19 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller . . . . . 78 Ja och 98 Nej,
sammanräkningen visade . . . . . 178 Ja och 117 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Trettonde omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial nr 57).

»Den, som i likhet med första kammaren vill,
att tullsatserna skola utgöra för
kaffe, obränt, 30 öre per kg.,
kaffe, bränt eller rostat, även malet, samt kaffesurrogat alla
slag, 50 öre per kg., samt vid bifall till vad sålunda föreslagits,
att de sålunda beslutade förhöjda tullsatserna skola tillämpas
även innevarande år från dag, som Kungl. Maj:t bestämmer;
ävensom att riksdagen skall, med anmälan om sina sålunda fat-
tade beslut, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t
ville förordna om den ifrågavarande tullförhöjningens ikraftträdande
snarast möjligt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren besluta-
tat, att motionen I: 57 av herr Trygger m. fl. om höjning av tullen
å kaffe och kaffesurrogat icke skall föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd
och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått,
att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jäm-
väl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig.
och befanns att omröstningen utfallit med 45 Ja och 133 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt
ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kam-
maren samtidigt anställd, hade utfallit med 92 Ja och 26 Nej,
vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller . . . . . 45 Ja och 133 Nej.

sammanräkningen visade . . . . . 137 Ja och 159 Nej.

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i
överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Fjortonde omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial nr 58).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att Kungl. Maj:ts
proposition, nr 251, med förslag till förordning om utgörande av en
särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till ri-
ket av pärlor med flera lyxvaror icke skall av riksdagen bifallas,
röstar

Ja;

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren, med förklarande att Kungl. Maj:ts med propositionen nr 251 framlagda författningsförslag icke kunnat oförändrat bifallas, antagit det vid bevillningsutskottets betänkande nr 46 fogade omarbetade förslaget till förordning om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknings- och befanns att omröstningen utfallit med 30 Ja och 139 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankomsten och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 74 Ja och 48 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller . . . . . 30 Ja och 139 Nej,

sammanräkningen visade . . . . . 104 Ja och 187 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Femtonde omröstningen:

(enligt bankoutskottets memorial nr 78).

»Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla ett i kammaren framställt yrkande att riksdagen med anledning av justitieombudsmannens framställning må medgiva, att den nuvarande registrators- och kanslisttjänsten å justitieombudsmansexpeditionen må från och med den 1 januari 1920 ombildas till en registrators- och biträdande sekreterartjänst med en avlöning av 4.500 kronor, därav 1.600 kronor skola anses utgöra tjänstgöringspenningar, vilken avlöning må till den del, som ej utgör tjänstgöringspenningar, kunna höjas efter 5 år med 500 kronor, efter 10 år med 500 kronor och efter 15 år med ytterligare 500 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring, att den tidpunkt, från vilken avlöningen för den ifrågavarande sekreterar- och registrators-tjänsten skulle utgå, bestämts till den 1 januari 1920 och således medgivit, dels att den nuvarande registrators- och kanslisttjänsten å

justitieombudsmansexpeditionen må ombildas till en sekreterar- och registratorstjänst med en avlöning av 6,000 kronor. därav 1,800 kronor skola anses utgöra tjänstgöringspenningar, vilken avlöning må till den del, som ej utgör tjänstgöringspenningar, kunna höjas efter 5 år med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor. dels ock att denna avlöning må utgå från och med den 1 januari 1920.»

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 72 Ja och 103 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 93 Ja och 30 Nej vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller . . . . . 72 Ja och 103 Nej,

sammanräkningen visade , ... 165 Ja och 133 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Sextonde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 203).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må avslå herr Erikssons i Grängesberg m. fl. motion nr 137, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren dels beslutat bevilja alla dem, som förvärvat eller under innevarande år förvärva rätt enligt lagen om allmän pensionsförsäkring till pensions-tillägg eller understöd eller till ökning därav ett dyrtidstillägg för år 1920 till sådant belopp, att pensionstillägget eller understödet jämte dyrtidstillägget uppgår till i nämnda lag stadgat normalbelopp; dels ock till täckande av kostnaden härför beviljat för år 1920 ett förslagsanslag på 12,300,000 kronor.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 85 Ja och 86 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, en-

Gemensamma omröstningar. (Forts.) ligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 105 Ja och 17 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller . . . . . 85 Ja och 86 Nej,
sammanräkningen visade . . . . . 190 Ja och 103 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Sjuttonde omröstningen:

(enligt jordbruksutskottets memorial nr 107).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må bifalla vad jordbruksutskottet i dess utlåtande nr 103 hemställt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen

1:o

dels godkänt det i herr Öbergs m. fl. vid jordbruksutskottets utlåtande nr 103 fogade reservation intagna förslaget till stat för den lantmäteripersonal, som sysselsättes med utförande av lantmäteri-förrättningar, att tillämpas från och med år 1920;

dels förklarar, att för åtnjutande av de å denna stat för distriktslantmätare uppförda avlöningar skola gälla de villkor och bestämmelser, som föreskrivits beträffande avlöning till distriktslantmätare å nu gällande stat, dock med tillägg att ortstillägg skall, där sådant förekommer, följa samma bestämmelser som lönen;

dels medgivit, att distriktslantmätare må för rätt till ålderstillägg enligt den nya staten tillgodoräknas tjänstetid såsom sådan, innan nämnda stat trätt i tillämpning;

dels ock å ordinarie stat under nionde huvudtiteln uppfört ett anslag av 690,000 kronor till lantmäteripersonal, som sysselsättes med utförande av lantmäteriförrättningar, enligt följande uppställning:

avlöningar, <i>bestämt anslag</i>	kronor 670,000
ersättning för publik renovation, <i>förslagsanslag</i> . . . . . »	20,000

Summa kronor 690,000.

2:o

a) *dels* godkänt det i herr Öbergs m. fl. vid jordbruksutskottets utlåtande nr 103 fogade reservation intagna förslag till stat för lantmäterikontoren i länen, att tillämpas från och med år 1920, ävensom de i samma reservation intagna villkor och bestämmelser

för åtnjutande av å samma stat för ordinarie befattningshavare upptagna avlöningar;

dels förklarar,

att envar, som med eller efter ingången av år 1920 tillträder ordinarie befattning å lantmäterikontor, skall vara pliktig att underkasta sig ovanberörda villkor och bestämmelser; samt

att förstelantmätare, som icke före viss av Kungl. Maj:t bestämd dag anmäler, att han vill övergå till den nya avlöningsstaten samt underkasta sig de för avlöningens åtnjutande stadgade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kan därtill förbindas, skall varda bibehållen vid de för honom i nu gällande stat upptagna avlöningsförmåner, ävensom, i den mån ej annat föranledes av bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit honom;

dels ock å ordinarie stat under nionde huvudtiteln uppfört ett anslag av 309,200 kronor till lantmäterikontoren i länen, enligt följande uppställning:

avlöningar, <i>bestämt anslag</i>	kronor 305,200
renovation av kartor för lantmäterikontoren i länen,	
<i>reservationsanslag</i>	» 4,000

Summa kronor 309,200;

b) å extra stat för år 1920 under nionde huvudtiteln anvisat till extra arbetskrafter å lantmäterikontoren i länen ett reservationsanslag av 59,000 kronor.

3:o

ur riksstaten uteslutit det nuvarande ordinarie anslaget å 463,400 kronor till lantmäteristaten i orterna.

4:o

dels å ordinarie stat under nionde huvudtiteln uppfört såsom bidrag till jordavsöndringar och ägostyckningar, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de av chefen för jordbruksdepartementet förordade grunder, ett förslagsanslag av 50,000 kronor;

dels å ordinarie stat under samma huvudtitel uppfört såsom bidrag till skiften och hemmansklyvningar, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de av chefen för jordbruksdepartementet förordade grunder, ett förslagsanslag av 150,000 kronor;

dels beslutat, att det nuvarande ordinarie förslagsanslaget till skiften och avvitrningar skall från och med år 1920 benämnas allenast 'avvitrningar', ävensom minskat detta anslag från 100,000 kronor med 10,000 kronor till 90,000 kronor;

dels ock upptagit det nuvarande ordinarie förslagsanslaget till utflyttningshjälp efter skiften under förändrad benämning 'bidrag till utflyttnings- och väganläggningskostnader i sammanhang med skiften och hemmansklyvningar', att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de av chefen för jordbruksdepartementet förordade grunder, samt ökat detta anslag från 50,000 kronor med 50,000 kronor till 100,000 kronor;

Gemensamma
omröstningar.

(Forts.)

5:o

dels godkänt det i herr Öbergs m. fl. vid jordbruksutskottets utlåtande nr 103 fogade reservation intagna förslag till stat för lantmäteristyrelsen, att tillämpas från och med år 1920, ävensom i reservationen intagna villkor och bestämmelser för åtnjutande av å samma stat för ordinarie befattningshavare upptagna avlöningar;

dels förklarar,

att envar, som med eller efter den 1 januari 1920 tillträder ordinarie befattning i lantmäteristyrelsen, skall vara pliktig att underkasta sig ovanberörda villkor och bestämmelser; samt

att förutvarande innehavare av ordinarie befattning i nämnda styrelse, vilken icke före viss av Kungl. Maj:t bestämd dag anmäler, att han vill övergå till den nya avlöningsstaten och underkasta sig de för avlöningens åtnjutande stadgade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kan därtill förbindas, skall varda bibehållen vid de honom enligt dittills gällande avlöningsstat tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranledes av bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit honom;

dels ock höjt ordinarie anslaget till lantmäteristyrelsen från 73,000 kronor med 76,800 kronor till 149,800 kronor.

6:o

till förstärkning av lantmäteristyrelsens arbetskrafter under senare halvåret 1919 å tilläggsstat för samma år anvisat ett förslagsanslag, högst, 6,000 kronor.

7:o

dels höjt nionde huvudtitelns ordinarie förslagsanslag till ålders-tillägg från 140,000 kronor med 110,000 kronor till 250,000 kronor,

dels ock höjt samma huvudtitels ordinarie förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar från 650,000 kronor med 400,000 kronor till 1,050,000 kronor.

8:o

för bestridande av utgifter vid lantmäteristyrelsens reproduktionsanstalt, att av Kungl. Maj:t i mån av behov användas, å extra stat för år 1920 anvisat ett reservationsanslag av 6,000 kronor.

9:o

till lantmäteriuundervisningens ordnande och bedrivande å extra stat för år 1920 anvisat ett reservationsanslag av 41,500 kronor.

10:o

till inbindning av handlingar i lantmäterikontoren i länen å extra stat för år 1920 anvisat ett reservationsanslag av 5,000 kronor.

11:o

för anskaffande för lantmäterikontoret i Karlstad av kopior av

vissa kartor med tillhörande handlingar å extra stat för år 1920 anvisat ett reservationsanslag av 10,000 kronor.

*Gemensamma
omröstningar
(Forts.)*

12:o

för anskaffande för lantmäterikontorens i länen räkning av kopior av kartor m. m. angående statens järnvägars jordområden å extra stat för år 1920 anvisat ett reservationsanslag av 10,400 kronor.

13:o

för tilläggsavvittring i vissa delar av Västerbottens läns lappmark å extra stat för år 1920 anvisat ett förslagsanslag av 30,000 kronor.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 56 Ja och 111 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 92 Ja och 28 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller . . . . . 56 Ja och 111 Nej,

sammanräkningen visade . . . . . 148 Ja och 139 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 3.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet tillkännagivit, att han vid kammarens sammanträde den 11 i denna månad ämnade besvara herr Lithanders interpellation i anledning av rådande monopolisering av vinhandelnäringen.

§ 4.

Föredrogos vart för sig och lades till handlingarna tredje sammansatta stats- och första lagutskottets memorial:

nr 6, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående befrielse för värnpliktiga av 1918 års klass från fullgörande av viss värnpliktstjänstgöring i fredstid m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 7, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande nr 2 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning ävensom i ämnet väckta motioner.

§ 5.

Vidare föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning å 1920 års riksstat för tillfällig lönerreglering under år 1920 för vissa befattningshavare å ordinarie stat inom den civila statsförvaltningen ävensom för förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel;

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till riksdags- och revisionskostnader;

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till räntor å statskulden;

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande för år 1920 av anslag för avbetalning å statsskulden; och

nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om ställande till Kungl. Maj:ts förfogande av medel att i fall av behov tagas i anspråk å tid, då till följd av riksdagens fortvaro de i 63 § regeeringsformen omförmälda kreditiv icke få lyftas.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Vid nu skedd föredragning av bankoutskottets memorial, nr 82, angående användande av riksbankens vinst för år 1918 begärdes ordet av

Herr Bogren, som yttrade: Herr talman! Jag har, som herrarna finna, tillsammans med två kamrater inom utskottet vid detta memorial fogat en blank reservation. Den innebär endast, att vi känt oss mindre tillfredsställda med utskottets motivering, som vi skulle önskat en smula fylligare. Omständigheterna förbjuda mig emellertid att här gå in på några detaljer, varför jag endast velat ha detta yttrande till protokollet.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Härefter föredrogos vart för sig bankoutskottets memorial:

nr 83, angående instruktion för nästa riksdags bankoutskott; och

nr 84, angående ersättning åt av utskottet vid handläggning av vissa ärenden anlitade biträden.

Utskottets i dessa memorial gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

tredje sammansatta stats- och första lagutskottets memorial, nr 8, med hemställan om anvisande av ersättning åt utskottets tjänstemän och vaktbetjäning; och

andra särskilda utskottets memorial, nr 9, angående avlöning åt dess tjänstemän och vaktbetjäning.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Larsson* i *Kroken* under 5 dagar från och med den 7 juni.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.20 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 11 juni.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 2, den 3 och den 4 innevarande juni.

§ 2.

*Svar å
interpellation.*

Herr talmannen gav härefter ordet till

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Thorsson, som anförde: Ledamoten av riksdagens andra kammare, herr Lithander, har med kammarens tillstånd till mig, efter att hava anmärkt på vissa förhållanden inom partihandeln med vin och spritdrycker, riktat följande fyra frågor:

1) Anser herr statsrådet, att anmärkta förhållande står i god överensstämmelse med svensk lag och författning?

2) Ämnar herr statsrådet medverka till att svenska medborgare få sina i förordningen nr 340 av 14 juni 1917 tillförsäkrade rättigheter i verkligheten tryggade ävensom den näringsfrihet, som riksdagen avsett skola härvidlag råda?

3) Anser herr statsrådet, att anmärkta förhållande är i överensstämmelse med utländska handelstraktater?

4) Ämnar herr statsrådet tillse, att de personer eller firmor, som gjort ekonomisk förlust på grund av den skedda monopoliseringen, erhålla full ersättning av statsmedel, då staten enligt herr statsrådets anförande i första kammaren drager ekonomisk fördel av densamma?

Den avfattning, interpellanten givit sina spörsmål, nödgar mig att i allt väsentligt återgiva även den närmare utveckling av frågornas innebörd, som innehålles i interpellantens motivering.

Däri åberopas först ett uttalande av interpellanten vid årets remissdebatt den 16 januari. Den del därav, som herr Lithander nu önskat återupprepa, är av följande lydelse:

»En sak, som jag också funnit rätt anmärkningsvärd, är, att en fråga, som förut varit så dominerande inom riksdagen och alldeles särskilt inom denna kammare, nämligen nykterhetsfrågan, i ett avseende borde hava berörts men blivit alldeles utesluten. Förhållandet är nämligen det, att det under sistförflutna år ägt rum en monopolisering, varom vi icke hört ett enda ord från regerings-

håll. Hela den fria partihandeln har på detta sätt blivit försatt ur funktion utan att risdagen tillfrågats, och utan att den vetat om det. Enligt mitt förmenande är detta i uppenbar strid mot förordningen nr 340 av den 14 juni 1917, där fri näringsutövning förbehålles partihandeln enligt §§ 10, 13, 14 och 98. Det riksdagsbeslut, som låg till grund för denna förordning, föregicks av nykterhetskommitténs utredning, och häri säga de sakkunniga rörande partihandelns utövare, att de äro väl skickade att efter minuthandelns avveckling ägna sig åt denna gren av en under decenniens mögnade erfarenhet omhänderhåvd verksamhet.

Monopoliseringen har emellertid skett genom den press, som pris- och inköpsnämnden jämte kontrollstyrelsen med stöd av spritcentralen kunnat utöva på näringsidkarne, och varigenom skapats ett tvångsläge dess bättre enastående i vårt land och okänt för övrigt, sedan näringsfrihetsförordningen infördes. Vederbörande ha med utnyttjande av varje möjlighet kunnat bringa sina planer till fullbordan, och de firmor, som varit utsatta för deras påtryckning, ha inför den ovissa framtiden, och när myndigheterna tagit saken om hand på detta sätt, av omsorg om sin personal till slut fallit till föga. Men för mig har detta stått som ett bestämt bevis för, att det på detta område har rått en rättslöshet som på intet annat inom svenskt näringsliv. Och jag kan inti neka till att den saken måste uppröra var och en, som hyser den uppfattningen, att lagar och förordningar äro till för att efter sin ordalydelse och anda följas, och att myndigheterna skola stå som stöd för dessa lagar och förordningar, och att icke ett motsatt förhållande skall vara rådande. Det har icke saknats varnande röster i detta fall. Jag vill erinra om, att det var just för att få ersättning för de indragna detaljhandelsrättigheterna, som partihandeln skulle få utövas. Nu har detta kringgåts, och man har tvingats till försäljning. För närvarande existerar i detta land faktisk ett rusdrycksmonopol icke blott utan stöd av riksdagens beslut utan i strid mot vad riksdagen föreskrivit skola gälla. All makt ligger i några få personers händer, stödda av den tillämpning, som man givit lagen i strid mot vad som varit riksdagens mening med det hela. Jag skulle vilja fråga, om det är med herr finansministerns vetskap och vilja, som det skett. Om så icke är förhållandet, vill jag vädja till herr statsrådet att skrida in och ändra förhållandena, så att de komma i överensstämmelse med de beslut, som riksdagen tillförne fattat. Jag vill mana till att man giver partihandelsrättigheter åt enskilda svenska medborgare, såsom lagen föreskriver, och att man ser till att icke agenter berövas sina utkomst-möjligheter, att man vidare ser till att den svenska allmänheten icke exploateras av ett monopol. Jag vill erinra om att början till godtyckliga åtgärder redan är gjord så till vida, att detta monopol har föreskrivit, att de inköp, som enskilda svenska medborgare hava gjort i utlandet av viner, påläggas av detta monopol ett godtyckligt tillägg av 20 %. Jag vill fråga, var finns ett stöd för den åtgärden? Vem har föreskrivit denna extra beskattning?

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.

(Forts.)

På vilken lagparagraf grundar sig en sådan åtgärd, som svenska medborgare nu måste finna sig i utan att kunna med lagens hjälp komma därifrån, för så vitt icke herr statsrådet hjälper oss till att få riksdagens vilja respekterad? Jag skulle vilja fråga, vem som beslutat den beskattning, vilket bevillningsutskott och vilken andra kammare som bestämt däröver. Vem förfogar över denna påtvingna tribut, som utkräves? Man kan verkligen fråga sig, om rätten redan är på avskrivning i vårt land. Man kan verkligen fråga sig, hur detta överensstämmer med våra utländska traktater.

Det enda, som i längden står sig, är givetvis den enskilda konkurrensen, där tävlan i viss mån gör sig gällande, varigenom man givetvis får fram det, som är riktigt och bra. Jag skall nu icke trötta med att läsa upp § 50, men de, som äro intresserade av frågan, kunna studera den och finna, att enligt nuvarande förhållanden det icke finnes någon möjlighet för en svensk medborgare att få sina i § 50 tryggade rättigheter gällande.

Vidare kan man fråga, om det är regeringens mening att inlösa monopolbolaget, eller om den enskilda trusten, tillkommen i strid mot förordningen, skall få fortsätta, eller om den skall i någon mån neutraliseras därigenom, att partihandlarne återbördas sitt lagenliga näringsfång medelst regeringens bistånd. Härpå skall jag vördsamt be att få herr statsrådets svar.

Kan herr statsrådet vidare upplysa, hur de i samband med denna fråga tillsatta 1917 års ersättningssakkunnige skilt sig från sin uppgift, huruvida de genom detta ökade antalet arbetslösa blivit gottgjorda, ty det bör väl finnas en viss likhet inför lagen; vidare hur de sakkunniga och herr statsrådet tänkt sig ersättning till minuthandlare, som härigenom väljas förfång, ävenså om socialstyrelsens och kommerskollegii framställningar i ärendet blivit beaktade. Allt detta är frågor av intresse vida utöver den krets, som alldeles direkt beröras av dessa ekonomiska spörsmål.»

Efter att ha återgivit nu citerade yttranden från januari av herr Lithander, framhåller interpellanten, att han icke då erhöll något svar från min sida, samt att frågan ej heller senare varit föremål för behandling inom riksdagen.

Interpellanten anför vidare, att jag yttrat mig i första kammaren på förmiddagen den 16 januari vid behandlingen av samma fråga. Ur detta mitt yttrande återgiver herr Lithander följande:

»Sedan jag tillträdde mitt ämbete såsom finansminister, har denna fråga icke varit uppe till behandling inom regeringen. Den uppgörelse, som är träffad mellan å ena sidan spritcentralen och å andra sidan enskilda vinfirmor, är uppgjord utan regeringens direkta medverkan, men jag får säga, att jag i rak strid mot den nämnde ärade talaren alls icke finner det vara något ledsamt, att hela denna fråga kommit in under och behandlats av ett organ, i all synnerhet som statsverket genom det sätt, varpå detta organ är bildat och fungerar har att påräkna de miljoninkomster, som denna rörelse skall giva därigenom, att bolagen ha försäkrat sig vara nöjda med

7 % ränta på nedlagt kapital och alla övriga inkomster på grund av bolagens bestämmelser komma att tillfalla statsverket.»

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Herr Lithander anser härav framgå, att, även om ingen direkt medverkan genom regeringshandling skett, jag dock icke ogärna sett den utveckling sakerna tagit, och anför härefter till sist:

»Sälunda skapas emellertid statsinkomster utan regeringens eller riksdagens medverkan, och i strid mot grundlagens föreskrift att svenska folket skall sig själv beskatta överlämnas åt ett enskilt bolag att avgöra storleken av den tribut, som avfordras enskilda svenska medborgare.

Vidare har riksdagen ej prövat ersättningsfrågan till de personer, som genom denna monopolisering blivit berövade sina försäljningsmöjligheter.»

Såsom av det nu lämnade referatet framgår, innebär interpellantens framställning i sak ett återupprepande av vad han i ämnet anfört vid remissdebatten. Utöver det kortfattade meddelande, jag lämnade i första kammaren under denna debatt, om den befattning, jag tagit med ifrågavarande spørsmål, ansåg jag mig då icke ha anledning att närmare ingå på ämnet. Interpellantens önskan om en mera utförlig framställning skall jag i stället nu söka tillmötesgå.

Herr Lithander har i sitt numera återupprepade yttrande om förhållandena inom vin- och sprithandeln framställt allvarliga anmärkningar mot statsmyndigheternas ställning i saken och särskilt mot det ämbetsverk, som närmast har att tillvarata de allmänna intressena på förevarande område, nämligen kontrollstyrelsen.

Jag har i anledning därav anmodat chefen för kontrollstyrelsen att avgiva det yttrande, vartill innehållet i interpellationen kunde giva anledning.

Kontrollstyrelsens chef framhåller till en början i sitt yttrande, att åtskilliga av de frågor, som herr Lithander framställer, blivit vid flera tillfällen utförligt besvarade och erinrar om, att herr Lithander redan våren 1917 fått del av en utförlig redogörelse för hithörande spørsmål inför dåvarande finansministern, vilket för övrigt blivit offentligt konstaterat i en bilaga till bevillningsutskottets betänkande nr 47 år 1918.

»Herr Lithander väckte vidare, anför sedan kontrollstyrelsens chef, vid 1918 års riksdag en motion nr 137, vars huvudsyfte väsentligen sammanfaller med den nu ifrågavarande interpellationen — i båda angriper herr Lithander den trustifiering, som under de senaste åren ägt rum beträffande partihandeln med spritdrycker och viner. I sitt betänkande nr 47 ställde sig emellertid bevillningsutskottet fullständigt avvisande mot herr Lithanders förslag. Med stöd av ett till betänkandet fogat yttrande av kontrollstyrelsen ansåg sig utskottet böra uttala, att herr Lithanders framställning i övervägande grad vore överdriven och vilade på missuppfattning. Utskottet ansåg det icke vara möjligt att förhindra den koncentration, som äger rum på vin- och spirituosahandelns om-

† Svar å
interpellation.
(Forts.)

råde, och utskottet var ej heller övertygat om, att det vore lämpligt eller önskvärt, att några hinder lades i vägen för den utveckling, som faktiskt ägde rum. En minoritet inom utskottet ställde sig i sak på samma ståndpunkt och uttalade, dels att, såvitt något obehörigt tvång ej utövades gentemot de enskilda handlandena, det ej i och för sig vore något att anmärka mot koncentrationen, dels att erfarenheten ej heller visat, att några verkliga olägenheter vore förknippade med en sådan koncentration, dels ock att, om förväntningarna beträffande tillgodoseendet av den konsumerade allmänhetens berättigade anspråk icke bleve uppfyllda, kontrollstyrelsen skulle åvägabringa erforderlig rättelse, bland annat, genom att lämna nya medgivande till partihandel. Andra kammaren biföll utskottets förslag, under det första kammaren antog den motivering för avslag å motionen, som minoriteten påyrkat. Tilläggas bör, att, enligt vad bevillningsutskottets betänkande giver vid handen, herr Lithander deltagit i behandlingen av ärendet. Erinras må ock, att utskottet i sin motivering återgivit ett offentliggjort utdrag ur statsrådsprotokollet den 31 december 1917, varav inhämtades, bland annat, att dåvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet lämnat särskilda sakkunnige för ersättningsfrågor, som stode i samband med rusdrycksförsäljningsförordningens genomförande, i uppdrag att undersöka, huruvida möjlighet förefunnnes för frivillig överenskommelse mellan vin- och spritcentralen och övriga återstående enskilda vin- och spirituosa-handlande, om förvärvande av nämnda firmors lager m. m. och övertagande av deras personal, allt för det nämnda bolagets räkning.»

Härefter yttrar chefen för kontrollstyrelsen i den till mig ingivna skrivelsen:

»Såsom framgår av vad jag ovan anført, har sålunda trustifieringen av partihandeln med spritdrycker och vin varit föremål för noggrant övervägande såväl från Kungl. Maj:ts som riksdagens sida, och jag har därvid dock icke omnämmt det förhållande, som väl även för herr Lithander torde vara bekant, nämligen att år 1917, då det egentliga grundläggandet av den nuvarande trusten för partihandel med spritdrycker och vin utfördes, detta ägde rum med den dåvarande finansministerns medgivande.

Inför dessa fakta torde vad herr Lithander anført om »en monopolisering, varom vi icke hört ett enda ord från regeringshåll» eller om att den fria partihandeln försatts ur funktion utan att riksdagen tillfrågats och utan att den vetat om det» med mera dylikt, vara reducerat till sina rätta proportioner. Den som tagit del av förledet års bevillningsutskotts nyss omnämnda betänkande nr 47, torde kunna instämma med utskottet, att herr Lithanders framställning vilar på missuppfattning, då herr Lithander påstår, att kontrollstyrelsen och dess pris- och inköpsnämnd utövat någon press på näringsidkare i syfte att förmå dem att sälja sina affärer till aktiebolaget vin- och spritcentralen. Enligt vad bolagets verkställande direktör för mig uppgivit har ej heller bolaget utövat någon påtryckning; enligt av bolaget tillämpad kutym har initia-

tivet till försäljning alltid måst tagas av den säljande parten. Vad herr Lithander anført om tvång, påtryckning och dylikt torde därför ej vara med verkligheten överensstämmande. *Svar å interpellation.*
(Forts.)

Herr Lithander synes hysa den uppfattningen, att partihandeln med rusdrycker skulle vara fri. Ej heller detta är riktigt. Enligt rusdrycksförsäljningsförordningen äro alla partihandlare, som icke äro tillverkare av rusdrycker eller innehavare av reningsverk, koncessionerade. Då kontrollstyrelsen har att bevilja tillstånd till partihandel, har kontrollstyrelsen givetvis att tillse, om det föreligger ett behov av partihandlare utöver dem, som redan finnas. Tilläggas bör, att, enligt vad till kontrollstyrelsen inkomna ansökningar om rättighet till partihandel giva vid handen, aktiebolaget Vin- och spritcentralen uppköpt alla de enskilda partihandelsaffärer, som med hänsyn till sin tidigare rörelse kunnat komma i fråga till erhållande av partihandel. Det som herr Lithander förutsätter, nämligen att partihandlarna skola återbördas sitt lagenliga näringsfång medelst regeringens bistånd kan således icke äga rum; de torde nämligen icke kunna »återbördas» vad de redan frivilligt och affärsmässigt försålt. Vad särskilt beträffar agenterna i spritdrycker och viner, vill jag allenast erinra om innehållet av 7 § i rusdrycksförsäljningsförordningen, i följd varav agentverksamhet hos andra än återförsäljare torde vara utesluten. Någon inskränkning i agenternas rätt att sälja till återförsäljare lär däremot icke föreligga.

Vidkommande herr Lithanders påstående att monopolet, varmed herr Lithander torde avse aktiebolaget Vin- och spritcentralen, skulle pålägga de inköp, som enskilda svenska medborgare verkställt i utlandet av viner, ett godtyckligt tillägg av 20 %, torde jämväl detta vara beroende på missuppfattning. Det verkliga förhållandet torde vara, att bolaget utlovat bemedling åt de enskilda personer, som vilja anlita bolaget, att införa de av dessa personer i utlandet inköpta vinerna och såsom ersättning härför tager en avgift av 3 % å fakturan. Det finnes intet tvång för någon enskild att anlita bolaget, och det är icke fråga om någon beskattning. Någon konflikt med »utländska traktater» lär en dylik enskild affärstransaktion näppeligen åstadkomma.

Vad så till sist vidkommer frågan om ersättning till dem, som uti sin näring beröras av rusdrycksförsäljningsförordningen, torde denna fråga ännu få anses vara beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Att frågan är av beskaffenhet att böra föreläggas riksdagen, framgår bland annat därav, att riksdagen i sin skrivelse nr 212 den 1 juli 1917 därom gjort anhållan. Emellertid är ämnet av den vidlyftiga och även tilldels ovissa natur, att proposition icke kunnat föreläggas årets riksdag. Enligt vad som framgår av mig föreliggande upplysningar, kunna ersättningsfrågorna för vin- och spirituosahandlare och deras personal, för agenter och handelsresande samt för innehavare av äldre vin- och ölutskänkningsrättigheter emellertid anses vara i stort sett lösta. Såsom jag förut nämnt, äro alla vin- och spirituosahandlare, som kunna

Svar å
interpellation.
(Forts.)

komma i fråga, inköpta av aktiebolaget Vin- och spritcentralen. I köpeavtalet har aktiebolaget förbundit sig att sörja för dessa handlandes personal; frågorna om ersättning till personalen behandlas av en särskild nämnd. Ersättningarna till innehavare av äldre vin- och ölrättigheter har reglerats genom Kungl. Maj:ts beslut den 14 februari 1919, varigenom i ersättning till dessa personer för år räknat utgår ett belopp av 43,830 kronor.

Frågan om ersättning till andra grupper av näringsidkare ände här ovan nämnda torde ej förrän ytterligare erfarenhet vunnits, kunna upptagas till prövning.»

Med den av mig nu i väsentliga delar återgivna skrivelsen har kontrollstyrelsens chef vidare till mig överlämnat en av aktiebolaget Vin- och spritcentralen på anmodan avgiven promemoria. Denna torde jag nu få återgiva i dess helhet. Den lyder sålunda

»1. Vin- och spritcentralens inlösningsförfarande.

Vid tillsättandet den 31 december 1917 av särskilda sakkunniga för att verkställa den utredning i vissa ersättningsfrågor, varom 1917 års riksdag anhållit med anledning av antagandet av ny rusdryckslagstiftning, uttalade chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet den farhågan, att den nya försäljningsförfordningen i sin tillämpning kunde komma att bereda åtskilliga svårigheter på grund av den för enskilda firmor kvarstående rätten till idkande av partihandel. Då en konflikt mellan det allmännas intressen och det enskilda förvärvsintresset här näppeligen kunde undvikas, hade finansministern under övervägande ett förslag om en sådan organisation av partihandeln, att jämväl denna komme att handhavas av organ, som i sitt förhållande till det allmänna mer eller mindre bleve jämnställda med detaljhandelsbolagen. Sedan det nu visat sig, att ett stort bolag, aktiebolaget Vin- och spritcentralen, som vid nämnda tidpunkt representerade en betydande del av reningsverksamheten och övriga partihandeln av vin och spirituosa inom riket, redan vore bildat och att ledningen och avkastningen av detsamma erbjudits statsmakterna, meddelade finansministern nyssnämnda sakkunniga särskilt uppdrag att jämväl undersöka, huruvida möjlighet förefunnes för uppnående av framtida överenskommelse mellan aktiebolaget Vin- och spritcentralen samt sådana handlande och firmor, vilka åsyftats i 98 § av försäljningsförfordningen, om förvärvande av nämnda firmors lager m. m. och övertagandet av deras personal, allt för nämnda bolags räkning.

Med anledning härav meddelade sakkunniga i sitt den 14 maj 1918 avgivna utlåtande i ämnet, att de hos Vin- och spritcentralens ledning inhämtat, att detta företag eller de av detta bolag kontrollerade firmorna vid denna tid med sig införlivat dels samtliga reningsverk inom riket, dels ock vin- och spirituosahandelsfirmor representerande den allra största delen av dittills varande omsättning inom branschen. Vidare meddelade de sakkunnige att de från Vin- och spritcentralen mottagit tvenne skrivelser, vari

bolaget *dels* förklarar sig villigt att verkställa inlösen av samtliga då ännu inom riket verksamma vin- samt vin- och spirituosa-handelsfirmor enligt i huvudsak analoga grunder som dem, vilka tillämpats vid de hittills skedda inköpen av motsvarande art, varvid särskilt framställts vissa minimivillkor, som bolaget i varje fall vore berett att bjuda, *dels ock* erbjudit sig att beträffande de grunder, som komme att gälla för såväl övertagandet som anställandet av inlösta firmornas personal som för ersättning till sådana hos andra firmor inom branschen anställda personer ävensom de handelsresande i viner, agenter och deras personal, vilka med 1919 års ingång eventuellt bleve utan anställning, låta sitt beslut inom skäligen gränser bestämmas av vissa av Kungl. Maj:t särskilt för ändamålet utsedda opartiska personers votum.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

De sakkunniga anmälde slutligen, att, sedan de tagit ingående del av de villkor, på vilka dittills varande övertagande från Vin- och spritcentralens sida av ifrågakommande firmor och deras personal skett, och därvid kommit till den allmänna uppfattningen, att befogade erinringar icke kunde göras mot innehålllet av nämnda överenskommelse samt Vin- och spritcentralen dessutom förklarar sig beredd att vid underhandling om övertagandet av ännu oinlösta firmor ej tillämpa mindre gynnsamma grunder samt särskilt bundit sig vid vissa preciserade minimivillkor, de sakkunniga funno sig för sin del kunna uttala, att eventuellt senare inlösningsanspråk från företagens sida gent emot statsverket knappast kunde förväntas bli prövade efter för företagen fördelaktigare grunder.

Sedan detta utlåtande avgivits, har Vin- och spritcentralen fortsatt sin inlösningsverksamhet enligt samma grunder, och är situationen för dagen den, att så gott som samtliga de vinhandelsfirmor, vilka bedrivit verksamhet i riket vid utgången av år 1918, och deras personal numera blivit föremål för här berörda inlösnings- och ersättningsförfarande. De firmor, med vilka för dagen ännu icke uppgörelse träffats, äro, så vitt kännedom om deras förekomst kunnat vinnas, allenast fyra och pågå med samtliga dessa underhandlingar, vilka inom kort torde leda till definitivt resultat.

Vad agentfirmorna och de enskilda agenterna för utländska hus beträffar, så har det visat sig, att ett stort antal av dessa fortfarande med fördel kunna bedriva sin verksamhet och icke i något hänseende härvid hindras av den nya lagstiftningen. De firmor av detta slag, vilka emellertid så önskat, ha efter hänvändelse till Vin- och spritcentralen blivit föremål för inlösnings och ersättning, och är centralen i enlighet med sin till 1917 års ersättnings-sakkunniga givna utfästelse alltjämt beredd att jämväl beträffande firmor av detta slag verkställa denna inlösen och utgiva den ersättning till innehavare och personal, om vilken överenskommelse kan träffas.

Till ytterligare bedömande av skäligheten av de inlösnings- eller ersättningssummor, som till vinhandels- och agentfirmor sålunda utgivits, tillåter sig Vin- och spritcentralen utom till ovan

Svar å
interpellation.
(Forts.)

återgivna yttrande av 1917 års ersättningsakkuniga hänvisa jämväl till ett senare uttalande från samma sakkunniga. I underdånigt utlåtande den 31 sistlidne januari på grund av nådig remiss å kommerskollegiets och socialstyrelsens gemensamma utlåtande över det av de sakkunniga den 14 maj 1918 avgivna, här ovan åberopade betänkandet uttala nämligen de sakkunniga, att de efter frågans prövning kommit till den bestämda uppfattningen, att den för alla parter, statens såväl som enskilda, gynnsammaste lösningen av hela det här föreliggande ersättningsspörsmålet vore ett framgående på den av finansministern anvisade vägen i den tillämpning den genom Vin- och spritcentralens inlösnings- och ersättningsförfarande erhållit. Gent emot de båda ämbetsverkens uttalade åsikt därom, att frågan om ersättning från statens sida för innehavare av näringsverksamhet måste bedömas ur helt olikartade synpunkter än frågan om rimligheten i de villkor, under vilka ett ekonomiskt starkt företag söker slå under sig ett konkurrerande företag, frambålla de sakkunniga i samma utlåtande, att, då de uttryckligen förklarar sig hava undersökt de villkor, på vilka Vin- och spritcentralen inlöst ifrågavarande firmor, en dylik prövning givetvis tagit hänsyn bland annat just till den synpunkt, som av ämbetsverken frambållits.

2. Provision och den enskilda importen.

Med avseende på den ersättning, som Vin- och spritcentralen tillgodogör sig vid import för de enskildas räkning för av dem i utlandet inköpta varupartier, tillåter sig bolaget meddela, att denna beräknas med 3 % å varans fakturavärde. Denna ersättning, vilken icke fullt täcker ens bolagets egna speditjonskostnader för denna gren av rörelsen, torde sålunda icke kunna ur någon synpunkt betraktas såsom oskäligen.

Med de nu kammaren meddelade aktstycken torde herr Lithanders anmärkningar till väsentliga delar redan vara ställda i vederbörlig belysning. Då det emellertid, även fränsett angelägenheten av att interpellantens spörsmål bliva på ett uttömmande sätt behandlade, kan vara ur olika synpunkter av vikt att full klarhet åstadkommes över hur det nuvarande läget på vin- och spritmarknaden tillkommit, anser jag mig böra lämna en sammanfattande redogörelse för de sista årens utveckling på området. Det skall därav framgå, att företeelserna följts med intresserad uppmärksamhet av vederbörande statsorgan, även där icke något direkt statsingripande ifrågakommit.

Redan under den tid, då finansdepartementet förestods av statsrådet Vennersten, närmare bestämt i slutet av år 1916, kom frågan om en inlösnings av de enskilda vin- och spirituosahandelsrättigheterna upp till övervägande. Överdirektören Zethelius och förste aktuarien Thulin erhöles i början av december månad 1916 av dåvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet ett underhandsuppdrag att undersöka möjligheterna för utarbetande av ett nytt förslag till förordning avgående försäljning av alkohol-

haltiga drycker m. m., varvid bland annat skulle utredas, huruvida icke de enskilda vin- och spirituosahandelsrättigheterna skulle kunna erhålla en viss inlösningssumma i stället för en garanterad övergångstid, såsom det föreslagits i propositionen nr 242 vid 1914 års senare riksdag. Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 30 januari 1917 officiellt uppdragit åt Zethelius och Thulin »att på grundvalen av den för 1914 års senare riksdag framlagda proposition med förslag till förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker m. m. samt sedermera vunnit erfarenhet utarbeta och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till ny lagstiftning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker», uppdrogs åt direktören Ebbe Wennerberg att verkställa undersökning, huruledes de enskilda spirituosahandlandena ställde sig till frågan om en inlösnings. Härvid visade det sig att åtskilliga av dessa handlande ställde sig gynnsamt till det ifrågasatta inlösningsförfarandet och avgävo förklaringar att de accepterade detsamma (samtliga handlande i Karlskrona, samt en majoritet bland handlandena i Stockholm och Göteborg). I början av mars hade förhandlingarna fortskridit så långt, att det ansågs erforderligt att framlägga resultatet av desamma för finansministern för att inhämta hans mening. Emellertid mellankom ministerkrisen, varigenom förhandlingarna fingo undanskjutats. Sedan riksdagen i maj månad antagit förordningen angående försäljning av rusdrycker, avbrötos förhandlingarna, och, då förordningen promulgerats i svensk författningssamling, återkallades uppdraget till Zethelius och Thulin.

Jag får härnäst nämna vissa av aktiebolaget Stockholmssystemet vidtagna inlösningsåtgärder.

Under sin verksamhet har Aktiebolaget Stockholmssystemet indragit några spirituosaaffärer i anledning av innehavarens död, nämligen Hugo Adamssons vinhandel, Weslienska vinaffären, Dahlheim & Engström och K. A. Nydahls vinhandel. Av annan anledning har bolaget icke utlämnat rättighet till A.-B. Gustaf Gummeson, Lindquister & C:o, Modins vinhandel och Ahlbom & C:o. I åtskilliga fall har frivillig överenskommelse träffats med innehavaren om nedläggande av en spirituosautminuteringsrättighet, mot det att Stockholmssystemet övertagit varulager, hyreskontrakt, inventarier och personal. Dessa firmor äro: Emil Eklunds vinhandel, Stockholms vinhandelsaktiebolag, Knut Höök, Reukner & Björk, Tyselius & C:o, John Högstedt, Carl Wallin, J. L. Lundberg, Didrik Engström, Fredrik Blomberg, F. Haglind & C:o, Leffler & C:o, Lindstedt & C:o, Gustaf Wahlström & C:o samt Vinimportaktiebolaget. Sammanlagda antalet av Stockholmssystemet indragna eller övertagna privata spirituosaaffärer utgör alltså 23 stycken.

I slutet av år 1916 slog emellertid Stockholmssystemet in på annan väg. Sedan den ene av innehavarna av firman J. D. Grönstedt & C:o under sommaren 1916 avlidit, uppkom frågan huruledes det skulle förfaras med denna rättighet, och föreslog Stockholmssystemets direktör i en P. M. till bolagets styrelse, att ett

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

aktiebolag borde bildas, som utlöste innehavarna och övertogte firman. I anledning härav avslöts ett avtal mellan den kvarlevande innehavaren i firman och kassadirektören i Stockholmsystemet, enligt vilket avtal köparen övertog varulagret till fakturapris plus omkostnader, inventarier till anskaffningspris med avdrag för slitage, utestående fordringar i den mån de voro säkra, samt bokförda skulder. Köparen skulle såsom good-will erlægga till den kvarlevande innehavaren 115,000 kronor. Köpeavtalet överläts på ett under bildning varande aktiebolag, Aktiebolaget J. D. Grönstedt & C:o, enligt vars nu gällande bolagsordning följande bestämmelser gälla:

1) aktiekapitalet är lägst 450,000, högst 1,350,000 kronor, och aktierna lyda å 1,000 kronor;

2) aktierna utgöra dels stamaktier, dels preferensaktier;

3) preferensaktierna, som skola kunna utgivas till högst 1 miljon kronor skola framför stamaktierna medföra företrädesrätt till årlig utdelning av vinsten intill 7 % ävensom rätt att, därest sådan utdelning under ett eller flera år ej kunnat lämnas, av följande års vinst bekomma vad däri brustit, innan utdelning av stamaktierna må äga rum; därutöver medföra preferensaktierna icke rätt till utdelning av vinsten;

4) preferensaktie berättigar till en röst, stamaktie till fem röster;

5) bolaget äger inlösa preferensaktier enligt bolagsstämmas bestämmande;

6) vid bolagsstämma må envar röstberättigad rösta för fulla antalet av honom ägande aktier utan reduktion i det antal röster, vartill dessa aktier berättiga.

Aktiekapitalet i bolaget utgjorde ursprungligen 100,000 kronor stamaktier, tecknade av Stockholmsystemet, och 250,000 kronor preferensaktier, varav Stockholmsystemet tecknade 50,000 kronor och enskilda 200,000 kronor. Sedan aktiebolaget Grönstedt förvärvat vinhandelsfirmorna Löfberg & C:o och Forsgren & Wilcken m. fl. ökades aktiekapitalet till 900,000 kronor, varav Stockholmsystemet tecknade ytterligare 100,000 kronor stamaktier. Stockholmsystemet innehar alltså 200,000 kronor stam- och 50,000 kronor preferensaktier hos aktiebolaget J. D. Grönstedt & C:o.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen innehar Stockholmsystemet majoritet i aktiebolaget J. D. Grönstedt & C:o, tillsätter på grund härav dess styrelse, revisorer m. m. och erhåller hela den vinst, som uppstår, sedan preferensaktieägarna bekommit 7 % utdelning.

Aktiebolaget J. D. Grönstedt omfattar för närvarande följande sju förutvarande enskilda spirituosa- och vinaffärer, nämligen Grönstedt & C:o, Löfberg & C:o, aktiebolaget Forsgren & Wilcken, Carl Rabén, Carl Aspenberg, aktiebolaget Helleberg & C:o samt C. A. Wising.

I mars månad 1917 träffades avtal med Karlshamns punschfabriksaktiebolag om inköp av detta bolags rörelse och fastigheter

för ett särskilt aktiebolags räkning. Detta aktiebolag bildades på samma sätt som aktiebolaget J. D. Grönstedt & C:o, d. v. s. Stockholmssystemet tecknade stamaktiekapitalet 50,000 kronor och enskilda personer preferensaktiekapitalet å 550,000 kronor. Bestämmelserna om stam- och preferensaktierna äro desamma som gälla för aktiebolaget J. D. Grönstedt & C:o med undantag av att 1 stamaktie medför 20 röster.

Good-will till det inköpta bolaget uppgick till 395,000 kronor (recepter, varumärken och affärsrörelse). Dessutom erlades för fastigheter och inventarier 205,000 kronor. Härtill kommo värdena för förbrukningsartiklar och lager.

Sedan under sensommaren 1917 Karlshamns punschfabriksaktiebolag inköpt firman J. N. von Bergen & Son för 450,000 kronor, ökades bolagets preferensaktiekapital med 300,000 kronor.

I början av juli 1917 inköptes för ett nytt aktiebolag den av firman J. Cederlund i Stockholm bedrivna vin- och spirituosa-handelsrörelsen. Såsom ersättning erlades i good-will 650,000 kronor. Vidare övertogs inventarier till ett pris av 50,000 kronor samt förbrukningsartiklar och varulager i allmänhet till fakturapris med tillägg i vissa fall för omkostnader jämte 25 %.

För det nya aktiebolaget, A.-B. J. Cederlunds eftr., gälla samma bestämmelser som för A. B. Grönstedt & C:o. Aktiekapitalet utgöres av 100,000 kronor stamaktier, tecknade av Stockholmssystemet, och 600,000 kronor preferensaktier tecknade av enskilda.

A.-B. J. Cederlunds eftr. omfattar tre förutvarande enskilda firmor nämligen firman J. Cederlunds Söner, A.-B. Carlssons vinhandelsaktiebolag samt vinhandels- A.-B. Bengtsson & C:o.

Frågan om sammanslagning i ännu större skala inom spirituosabranschen blev aktuell mot mitten av år 1917. En av direktören för kontrollstyrelsens pris- och inköpsnämnd Wennerberg till Kontrollstyrelsens chef ingiven P. M. om inlösen av de privata spirituosarättigheterna överlämnades till dåvarande chefen för finansdepartementet, som inhämtade yttrande av kontrollstyrelsens chef och kontrollrådet däröver. Jag skall ur den föreliggande samlingen av aktstycken relatera följande om uppfattningen inom kontrollrådet.

Inom kontrollrådet gjorde sig två meningar gällande, den ena omfattad av herrar Bergqvist, Bratt och Hedenlund, den andra av herrar Kvarnzelius och Bernhard Eriksson.

De förstnämnda ledamöterna tillstyrkte det ifrågasatta avvecklingsförfarandet. Därmed vunnes en anordning, så att dels nödig kontroll vunnes över varornas användning för lagligt ändamål liksom ock över deras härkomst och beskaffenhet samt vidare behandling inom landet, dels svårigheter av ekonomisk natur avlägsnades eller förekommes. En svårlöst ersättningsfråga skulle också vinna en tillfredsställande lösning, utan att staten ekonomiskt betungades. Genom direkt ombildning och sammanslagning av bestående firmor skulle den största utsikt föreligga att på

Svar å
interpellation.
(Forts.)

bästa sätt tillvarataga såväl statens som den hos dessa firmor anställda personalens intressen.

Herrar Kvarnzelius och Bernhard Eriksson anförde, att en ersättning, som i början av år 1917 ansågs vid frivillig överlåtelse rimlig, och som en del vinhandlare förklarar sig godtaga, måste, sedan den nya lagstiftningen kommit till stånd, anses orimlig. I den mån och i de fall ersättning kunde vara berättigad borde desamma utgå i blygsammare omfattning. Allvarliga betänkligheter kunde anföras mot att under Kungl. Maj:ts och kontrollstyrelsens direkta eller indirekta medverkan ersättningsfrågan ordnades utan riksdagens hörande. Därest det ifrågasatta inlösningsförfarandet förordades, vore det nödvändigt, att det eller de bolag, som bildades, finge i bolagsordningen infört klara bestämmelser, som garanterade att aktieägarna icke erhöles mer än en begränsad ränta å aktiekapitalet, att vid bolags upphörande alla tillgångar utöver aktiekapital och ränta tillfölle statsverket, liksom och årligen uppkommen vinst utöver den fixerade räntan årligen skulle ingå till statsverket, sedan nödiga avsättningar till fonder ägt rum, att inga oskäliga löner eller höga administrationsomkostnader tillätes, samt att kontrollstyrelsen finge befogenhet att öva kontroll över verksamheten så att inga enskilda av desamma direkt eller indirekt kunde förskaffa sig oberättigade fördelar.

I juli månad 1917 uppdrog statsrådet Carleson åt doktor Bratt och direktör Wennerberg att träda i förhandling med Reymersholms gamla spritförädlingsaktiebolag om inköp av detta bolags affärsrörelser. Erinras må att doktor Bratt tillsammans med herrar Kvarnzelius och Bernhard Eriksson tidigare innehaft uppdrag av statsrådet Vennersten att förhandla med nyssnämnda bolag, men att dessa förhandlingar icke lett till något resultat.

I början av augusti träffades under statsrådet Carlesons medverkan ett preliminärt avtal mellan å ena sidan Reymersholms gamla spritförädlingsaktiebolag — som strax dessförinnan inköpt A.-B. O. P. Andersson & son i Göteborg och Neumanns spritfabriksaktiebolag i Kristianstad — och å den andra doktor Bratt, såsom representant för ett tillämnat nytt bolag, benämnt aktiebolaget spritcentralen, om överlåtande till centralen av den spritförädlings- och spritförsäljningsrörelse, som Reymersholm dels övertagit från A.-B. O. P. Andersson & Son samt Neumanns spritfabriksaktiebolag dels själv bedrivit vid sina fabriker å Reymersholm samt i Åhus, Ödåkra, Göteborg, Hjo och Karlshamn, samt om försäljande av fabriksfastigheterna med därtill hörande maskiner, apparater, cisterner, inventarier m. m. allt för 12,458,868 kronor. Utöver denna köpeskilling skulle centralen betala:

för andel i Ödåkra elektricitetsförening	kr.	800
ersättning till vissa tjänstemän och arbetare	»	115,500
för befrielse från pensionsskyldighet, som åligger		
Reymersholm	»	300,000
O. P. Anderssons nederlagsfastighet i Göteborg	»	165,000
Skånska spritförädlingsaktiebolaget	»	700,000

Kronor 1,281,300

Hela köpesumman betingade alltså 13,740,168 kronor. Härtill kommo kostnaderna för övertagande av Reymersholms förbrukningsartiklar och varulager. Köpeavtalet blev definitivt den 21 augusti 1917.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

I en till statsrådet och chefen för finansdepartementet ställd, den 15 augusti 1917 dagtecknad skrivelse lämnade Stockholmssystemet meddelande om sin hittillsvarande verk-ambet i fråga om inlösen av vin- och spirituosa-handelsrättigheter samt beträffande köpeavtalet med Reymersholm, och förklarade sig Stockholmssystemet hava för avsikt att icke fränhända sig stamaktierna i A.-B. Grönstedt & C:o, Karlshamns punschfabriks A.-B., A.-B. J. Cederlunds eftr. eller A.-B. vin- och spritcentralen. Stockholmssystemets styrelse förklarade sig villiga antingen att, när så påfordrades, överlämna samtliga ifrågavarande stamaktier till statsverket till parikurs, eller det pris, som bolaget erlagt, eller ock att, därest tillstånd därtill meddelades, under enahanda villkor i samband med inlevererandet av bolagets vinst och såsom vinstmedel överlämna aktierna ifråga.

Dev 17 september 1917 inlämnades till registrering stiftelse-urkund för A.-B. vin- och spritcentralen, med bestämmelser analoga med dem, som gällde för A.-B. J. D. Grönstedt. Stamaktierna tecknades av Stockholmssystemet till ett belopp av 225,000 kronor och preferensaktierna till ett belopp av 11,000,000 kronor av enskilda. Varje stamaktie medför 50 röster.

I en den 1 augusti 1917 dagtecknad skrivelse till doktor Bratt tillstyrkte statsrådet Carleson, att doktor Bratt och direktör Wennerberg måtte fortsätta med uppköp och ombildning av ännu icke inlösta vinaffärer, varvid noga borde tillses, att köpevillkoren icke i för statsintresset ogynnsam riktning nämnvärt avveke från de villkor, på vilka en del firmor enligt lämnad uppgift i sin tur blivit inlösta av A.-B. J. D. Grönstedt och Karlshamns punschfabriks A.-B.

Det sålunda genom bildandet av aktiebolaget Vin- och spritcentralen iscensatta inlösningsförfarandet är numera praktiskt taget fullbordat. Redan i slutet av år 1917 hade det fortskridit så långt, att det nya faktiska läget inom spritmarknaden kunde tagas till utgångspunkt vid meddelandet av direktiven för de ersättningsakkunniga, vilka tillkallades den 31 december 1917 av min närmaste företrädare i ämbetet. Såsom redan relaterats i den av mig föredragna promemorian av Vin- och spritcentralen, anvisades nämligen åt sakkunniga vid prövningen av parti-handels ersättningsfrågor att undersöka, huruvida överenskommelse kunde ske mellan Vin- och spritcentralen och kvarstående innehavare av parti-handelsrättigheter.

På grund av de antydningar, som interpellanten gjort därom, att något slags hemlighetsmakeri förekommit från vederbörandes sida i dessa angelägenheter, ser jag mig nödsakad att föredraga en del av min företrädares yttrande till statsrådsprotokollet i detta ärende.

Enligt offentliggjort utdrag av protokollet över finansärenden den 31 december 1917 har statsrådet och chefen för finansdepartementet — samtidigt som han anmälde, att han utsett särskilda sak-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

kunniga för verkställande av utredning, i vad mån ersättning borde utgå till dem, som berördes av genomförandet av den nya rusdrycksförsäljningslagstiftningen -- velat fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på vikten därav, att frågan om omorganisation av partihandeln med viner och spritdrycker bleve föremål för närmare övervägande. Departementeschefen yttrade fortsättningsvis:

»Enligt den nyantagna förordningen äga icke blott detaljhandelsbolagen rätt att importera, lagra och förskära eller på annat sätt behandla dylika drycker, jämväl enskilda kunna av kontrollstyrelsen tillerkännas sådan s. k. partihandelsrätt, och enligt lagens 98:de § äga de handlande, som vid den nya lagens ikraftträdande äga att till allmänheten försälja antingen brännvin och vin eller ock vin utan samband med annan handel, efter anmälan hos kontrollstyrelsen, rätt att under en tid av 3 år utan särskilt tillstånd idka partihandel.

Såsom förhållandena under senare tid utvecklats, kommer emellertid tillämpningen av författningen i denna del uppenbarligen att medföra vissa svårigheter. Det torde även vara obestriddigt, att såväl ur nykterhetssynpunkt som med hänsyn till det allmännas ekonomiska intresse undvikande av privata mellanhänder vore önskvärt. En intressekonflikt mellan det allmännas intresse och det enskilda förvärvsintresset torde här svårligen kunna undvikas. På grund härav har jag under övervägande ett förslag om en sådan organisation av partihandeln, att jämväl denna komme att handhavas av organ, som i sitt förhållande till det allmänna mer eller mindre bleve jämställt med detaljhandelsbolagen.

I denna fråga hava den 18 augusti och den 5 december år 1917 till chefen för finansdepartementet inkommit skrivelser från aktiebolaget Stockholmssystemets styrelse, av vilka följande i huvuddrag inhämtas:

att fyra aktiebolag på Stockholmssystemets initiativ nybildats, nämligen Vin- och spritcentralen, J. D. Grönstedt & C:o, J. Cederlunds Eftr. och Karlshamns punschfabriksaktiebolag;

att samtliga dessa bolag äro så bildade, att ägarne av stamaktierna dels äga majoritet å bolagsstämman, dels ock äro berättigade till all uppständer vinst, sedan ägarne av preferensaktierna erhållit en högsta utdelning intill 7 % å insatt kapital;

att Vin- och spritcentralen innehar samtliga stamaktier i de tre övriga bolagen, samt att aktiebolaget Stockholmssystemet innehar stamaktierna i Vin- och spritcentralen. Det inbetalda aktiekapitalet i samtliga bolagen uppgår till 13,725,000 kronor;

att de nämnda bolagen med sig införlivat dels reningsverk, vilka hittills verkställt mer än 90 % av inom landet förekommande rening av brännvin, dels och ett avsevärt antal av de vin- och spirituoshandelsfirmor, vilka under år 1916 och 1917 försålt viner och spirituosa. Tillsammans med de vinhandelsfirmor, vilka av Stockholmssystemet direkt övertagits, representera sålunda inlösta vinhandelsfirmor mer än 60 % av hittillsvarande omsättning inom branschen; och

att Stockholmssystemets styrelse, under framhållande av de be-

tydande fördelar, som på olika sätt ur det allmännas synpunkt vore att vinna, erbjuder statsverket att inköpa stamaktierna i Vin- och spritcentralen till parti eller ock, om tillstånd därtill lämnades, inleverera aktierna i form av vinstmedel. Härigenom skulle statsverket få hela ledningen av bolagen i sin hand och vara berättigat till desamma avkastning.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Vid det förhållandet, att sålunda ett stort bolag, representerande en betydande del av reningsverksamheten och övrig partihandel med viner och sprituosa inom landet, redan är bildat, och att ledningen och avkastningen av detsamma blivit erbjudna statsmakterna, synas skäl föreligga, att åt de sakkunniga, som fått i uppdrag att undersöka, huruvida och i vilken utsträckning ersättning bör tillerkännas enskilda med anledning av den nya lagstiftningen rörande försäljning av rusdrycker, jämväl bör lämnas uppdrag att undersöka, huruvida möjlighet förefinnes för frivillig överenskommelse mellan Vin- och spritcentralen och övriga återstående handlande och firmor, vilka åsyftas i 98:de § av Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående försäljning av rusdrycker, om förvärvande av nämnda firmors lager m. m. och övertagande av deras personal, allt för det nämnda bolagets räkning. En dylik överenskommelse skulle nämligen tvivelsutan utöva inflytande på de sakkunnigas uppgift i övrigt och jämväl föranleda övervägande, huruvida viss ändring i den nya lagstiftningen härav borde bliva en följd.

Skulle emellertid dylik överenskommelse ej kunna åvägabringas, torde senare böra tagas under övervägande, huruvida åtgärder av lagstiftningsnatur äro erforderliga för att på detta område av rusdryckshandeln tillgodose det allmännas intresse».

Detta offentliggörande av statsrådsprotokollet torde väl tillräckligt ådagalägga, att från Kungl. Maj:ts sida icke förefunnits någon som helst avsikt att hålla allmänheten i okunnighet om vad som inom partihandeln försiggick och hur det av regeringen bedömdes.

Men därtill kommer nu, att hela denna av mig föredragna delen av statsrådsprotokollet finnes intagen i bevillningsutskottets betänkande nr 47 vid förra årets riksdag i anledning av en motion utav herr Lithander. Utskottet har därefter tillagt:

»Enligt vad utskottet inhämtat har sedermera under innevarande år ytterligare ett antal vin- och spirituosahandelsfirmor inköpts av aktiebolaget Vin- och spritcentralen eller av med detta samverkande aktiebolag. Vidare torde numera samtliga reningsverk innehavas av förstnämnda bolag».

Det är på grundvalen av vad sålunda inför riksdagen konstaterats om den faktiska utvecklingen, som bevillningsutskottet sedan uttalat, att utskottet icke vore övertygat om att det vore lämpligt eller önskvärt, att några hinder lades i vägen för den utveckling, som faktiskt ägde rum.

Härmed torde tillräcklig belysning ha lämnats åt interpellantens uppgift därom, att i saken icke »hörts ett enda ord från regeringshåll» och att »hela den fria partihandeln satts ur funktion utan att riksdagen tillfrågats och utan att den vetat om det».

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Om ersättningsfrågans vidare behandling, i den mån den äger samband med de av interpellanten berörda spörsmålen, kan jag fatta mig kort.

Ersättningssakkunniga hava följt det direktiv, som meddelades dem den 31 december 1917, vilket direktiv riksdagen fått del av och, såvitt av bevillningsutskottets nyssnämnda betänkande framgår, lämnat utan erinran. De sakkunniga hava, efter att ha tagit kännedom om det genom Vin- och spritcentralens bildande uppkomna nya läget, ansett ersättningsfrågan avvecklad i fråga om de förutvarande numera inlösta partihandelsrättigheterna.

Sakkunnigas betänkande har för yttrande remitterats till kommerskollegium och socialstyrelsen, vilka ansett ny prövning böra genom en centralkommission företagas. Sedan de sakkunniga däröver beretts tillfälle att yttra sig, är frågan nu beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

För bedömandet av det sätt, på vilket inlösnings- och ersättningsförfarandet av Vin- och spritcentralen ordnats, torde det för kammaren vara av intresse att taga del av det uttalande, bolagets revisorer nyligen gjort. Revisorer äro herrar Lund och Vikland, Bernh. Eriksson och Kvarnzelius. Dessa uttala i saken följande:

»Vi hava tagit del av de vid styrelsens sammanträden förda protokoll med tillhörande bilagor, ävensom samtliga kontrakt angående av bolaget under räkenskapsåret inköpta reningsverk samt vin- och spirituosa-handelsrörelser. Beträffande dessa inköp bemärka vi, att inlösningsbeloppen i en del fall varit mycket höga och i varje fall högre än dessa med all sannolikhet kunde tänkas hava blivit, om inlösningen hade verkställts med statsmedel. Genom dessa bolagets förvärv av reningsverksamheten samt av all partihandel med viner och spirituosa hava emellertid ostridigt vunnits betydande fördelar. Den nya lagstiftningens syfte att i största möjliga mån eliminera de privata intressen, som varit förbundna med framställningen och försäljningen av spritdrycker och viner, har tillgodosetts, och möjligheten för allmänheten att erhålla salubjuden vara under fullt lojal och hederlig benämning har tryggats.

Genom överlåtelsekontrakten med respektive vin- och spirituosa-handlare har bolaget i fråga om anställd personal i allmänhet förbundit sig att gentemot denna åtaga sig samma moraliska förpliktelser, som kunde anses påvåla säljaren. Detta åtagande har styrelsen fullgjort på så sätt, att personalen, så långt detta varit möjligt, beretts fortsatt anställning, samt att övriga efter mycket noggrann och individuell prövning genom ett av styrelsen tillsatt utskott erhållit ersättning, som synes oss skälig och väl avvägd.»

Sedan jag lämnat denna redogörelse för utvecklingen på förevarande område, vill jag i korthet ange min egen ställning till frågan.

Som kammaren torde finna av vad jag redan nämnt, är jag den fjärde finansministern, som fått taga befattning med frågan om statens ställning till partihandeln med vin och spritdrycker. Förutläggningarna för den faktiska utveckling, som nu föreligger avslutad, hava tillkommit före mitt tillträde till ämbetet. Jag önskar emellertid härvid förklara, att jag delar mina närmaste företrädares

uppfattning om det önskvärda i partihandelns organiserande. För fullföljande av nykterhetsreformen av år 1917 anser jag det vara betydelsefullt och fördelaktigt, att särskilt genom Vin- och spritcentralens tillkomst en koncentration skett inom branschen.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Det framgår av vad jag nämnt, att garantier föreligga för att de allmänna intressena skola bli vederbörligen tillvaratagna uti Vin- och spritcentralens verksamhet. Riktigast torde det oaktat vara, att riksdagen beredes tillfälle att pröva huruvida statsverkets kontrollerande ställning till detta bolag bör, på annat sätt än nu sker, komma till uttryck. Därvid bör riksdagen givetvis ock få tillfälle att fatta beslut angående de frågor, som beröra partihandelns organisation. Såvitt på mina åtgöranden kan bero, skola förberedelser träffas för att hela frågan må kunna föreläggas nästa års riksdag.

Intill dess riksdagen tagit ställning till frågan om partihandelns framtida organisation, bör det enligt min mening icke ifrågakomma, att det nuvarande faktiska läget förändras genom att nya partihandelsrättigheter meddelas. Jag kan följaktligen icke tillstyrka bifall hos Kungl. Maj:t till sådana ansökningar.

Till nästa års riksdag bör ock enligt min mening framläggas förslag i ersättningsfrågan. Ärendet befinner sig icke nu i det skick, att jag kan närmare angiva innebörden i dessa förslag. Jag anser mig emellertid böra tillkännagiva min ståndpunkt i två avseenden. Jag betraktar den utredning, vilken verkstälts genom ersättningssakkunniga såsom tillräcklig grundval för proposition i ämnet. Någon ny utredning finner jag mig icke ha anledning att ifrågasätta. Jag måste vidare betrakta det som uteslutet, att nya ersättningar av statsmedel skulle ifrågakomma för personer eller firmor, som blivit genom Vin- och spritcentralen utlösta. På detta område betraktar jag ersättningsfrågan såsom avgjord.

En detaljanmärkning av herr Lithander vill jag sist upptaga. nämligen farhågan att den nya ordningen inom partihandelns skulle vållas svårigheter med hänsyn till utländska traktater. Härtill vill jag betona, att partihandelns omorganisation långt ifrån att föranleda svårigheter i våra kommersiella förbindelser utåt tvärtom redan visat sig innebära möjligheter att utan några som helst nykterhetspolitiska eftergifter avlägsna vissa friktionsanledningar. Även ur denna synpunkt kommer jag alltså till en annan uppfattning än herr Lithander.

Vad interpellanten antytt därom, att svensk lag och författning icke iakttagits vid behandling av de frågor, herr Lithander bragt på tal, föranleder från min sida intet annat uttalande än det, att jag finner bevillningsutskottets omdöme 1918 om herr Lithanders dåvarande framställning såsom i övervägande grad överdriven eller vilande på missuppfattning äga sin fulla giltighet jämväl för nu föreliggande interpellation.

Med vad jag nu anfört torde de av interpellanten framställda spörsmålen få anses besvarade.

Vidare yttrade:

Herr Lithander: Herr talman! Jag ber att till herr stats-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

rådet och chefen för finansdepartementet få framföra mitt tack för det svar, han lämnat på min interpellation. Han har såsom synes tagit sig en mycket lång funderare vid avfattandet av sitt svar på de frågor, som framställdes den 16 januari, och som upprepades den 14 april. Det är alltså inemot 5 månader, och jag är honom tacksam, för att han, trots att riksdagen faktiskt är avslutad, i alla fall ville så här »en familie» svara på mina frågor och gjort det så utförligt som här skett. Men jag kan i alla fall icke säga herr statsrådet annat än att jag givetvis icke kan vara nöjd med den tolkning, som herr statsrådet ville ge åt saker och ting, eller kan ansluta mig till den uppfattning om vad som i dessa frågor är rätt eller icke, som kom till synes i herr statsrådets svar.

Herr statsrådet nämnde, att jag framställt allvarliga anmärkningar mot vederbörande ämbetsverk, och att dessa skulle på sin tid blivit av chefen för kontrollstyrelsen och hans närmaste man bemötta inför den dåvarande finansministern. Jag får för min del lov att säga, att jag ingalunda vid det tillfället ansåg den redogörelse, som då lämnades av chefen för kontrollstyrelsen, utgöra ett nöjaktigt svar på mina frågor, och jag fick heller icke utförliga eller belysande svar på en del frågor, som jag då framställde. Det var för övrigt så, att den saken icke blev protokollförd, och det är därför, som jag vid olika tillfällen i riksdagens andra kammar dragit fram dessa frågor för att få såväl frågorna som även svaret till protokollet, så att även utanför riksdagen stående personer, som ha grepp på och insikt i dessa frågor, skola vara i tillfälle att bilda sig ett omdöme om och fälla en dom över vad som är rätt eller icke. Jag är för min del fullkomligt viss om, att, även om herr statsrådet för sin del ogillar en hel del av vad jag sagt, finns här någonting, som heter den allmänna meningen ute i landet, och jag är övertygad om att herr statsrådet får ingalunda den med sig i mångt och mycket av det svar, som från regeringsbänken framstälts. Man har åberopat bevillningsutskottets utlåtande beträffande min motion. Jag anser det vara ett ganska klent skäl att såsom motiv mot vad jag nu framställt åberopa ett bevillningsutskottet uttalat sig om ett yrkande på en detalj, som berördes i min motion. Det förringar icke betydelsen av den anmärkning, jag gjort, nämligen att hela det anmärkta förhållandet i alla fall *dessförinnan* tillkommit, utan att riksdagen varit hörd i frågan, och man kan icke åberopa ett bevillningsutskottsbetänkande såsom skäl för handlingar, som tillkommit, *innan* det betänkandet ens var skrivet.

Herr finansministern åberopar de ersättningsakkunniga och att förtrustningar ägt rum med dåvarande finansministerns vetenskap. Det förringar icke det påstående, jag gjort, att detta skett utan att riksdagen för sin del på förhand varit hörd. Av herr finansministerns anförande här framgår tydligt och klart, att herrar Zethelius och Thulin erhöilo underhandsuppdrag att *verkställa utredning*, men de fingo icke i uppdrag att verkställa en »fait accompli». Vidare gavs uppdrag till chefen för vin- och

spritcentralen att *undersöka*, huru handlandena ställde sig till en inlösen. Det är verkligen så, att det är upprörande, att herr statsrådet vill göra gällande, att frivillighet ägt rum, för var och en som vet, huru litet frivillighet härvidlag i varje fall varit rådande. Herr finansministern säger, att någon påtryckning icke ägt rum på dessa köpmän, och att initiativet kommit endast från den säljande parten. Jag vill göra gällande — och jag vill åberopa personer ute i bygderna, som känna till förhållandena — huruvida detta icke är så direkt i strid mot vad som ägt rum, som någon-ting gärna kan vara.

Ja, herr statsrådet kom slutligen fram till att inga partihandelsrättigheter skulle lämnas, och att vad man på frivillighetens väg avstått ifrån, icke torde kunna återbördas. Jag skall snart återkomma till den frågan och tydligt och klart bevisa, att någon frivillighet icke ägt rum utan tvärtom. Jag finner även denna sak ganska anmärkningsvärd och detta påstående från ansvarigt håll ganska upprörande.

Herr statsrådet redogjorde för den alltjämt fortgående förtrustningen, och huru dotterbolag bildas o. s. v. Då är det väl i alla fall så mycket mera anmärkningsvärt, att detta alltjämt sker utan att dessa frågor varit föremål för riksdagens prövning över de verkningar, som detta kan ha, och huruvida svenska folket vill vara med om att bolagen skola ha rätt att bestämman den avgift, som svenska folket skall betala, eller ej. Det är så mycket mera anmärkningsvärt, som grundlagen föreskriver, att icke ens Konungen må monopolier instifta, men här anser man sig vara i sin fulla rätt, då så sker, om ock med så mycket gillande som helst från enskilda personer, men utan att saken ännu, mina herrar, passerat det enda vederbörliga forum, som heter riksdagens båda kamrar och Kungl. Maj:t gemensamt.

Revisorerna hava anmärkt, att inlösningssummorna varit stora. Jag vill göra gällande, att Vin- och spritcentralen till låga priser inlöst men till höga priser till den svenska allmänheten försålt sådana varulager, som de ingalunda på frivillighetens väg utan i många fall med tvång förskaffat sig av dessa köpmän, som med aktgivande på varubehovet vid ett tidigt skede skaffat sig lager både här i landet och i utlandet men helt enkelt tvingats att avstå därifrån.

Herr statsrådet sade, att det varit frivilligt. Det har dock till regeringen kommit skrivelser från ett 40-tal firmor, som ha framhållit, att »det avtal, som träffats mellan oss och aktiebolaget Vin- och spritcentralen, föranletts av det tvång, som köparen genom sin privilegierade ställning emot oss kunnat utöva. Någon frivillig överenskommelse av den natur, som förutsågs vid tillsättandet av 1917 års ersättningssakkunniga, har sålunda enligt vår mening icke ägt rum.» Må det uttalandet från de personer, det gäller, stå såsom en gensaga mot herr statsrådets yttrande, att det skett frivilligt.

Det är även en annan sak, som är anmärkningsvärd, och det

Svar å
interpellation.
(Forts.)

är, att ansökningar av sådana firmor, som icke alls undertecknat någon förbindelse att för framtiden icke driva partihandel, icke ha beviljats av kontrollstyrelsen. Sådana därjämte, som jag nyss åberopade, icke heller. Kontrollstyrelsen meddelar dock partihandelsrättigheter åt Vin- och spritcentralens egna dotterbolag, och de få utöva denna rättighet. Den rättighet och den ställning, som alltså utåt ter sig som om det förefanns en viss tävlan och en viss konkurrens, utövas endast av dem, som äro delar av det hela, men de, som äro fristående och kunna utöva den tävlan, som är förutsedd och önskad genom den lagstiftning, som på detta område i alla fall för närvarande äger gällande kraft, nämligen § 50, och som för övrigt står i överensstämmelse med vad nykterhetskommittén på sin tid anført, få inga rättigheter!

Då herr statsrådet talade om att revisorerna ansett, att de klagande fått bra betalt, vill jag direkt till herr statsrådet rikta den anhållan, att herr statsrådet genom kontrollstyrelsen ville införskaffa uppgifter på de nettoförtjänster, som vin- och spritcentralen berett sig just vid försäljningen av dessa billigt inköpta och, som de säga, väl ersatta lager. Då, men först då, kan man göra sig ett rätt begrepp om i vad mån rättvisa skett vederbörande eller ej. Jag ber att i rak motsats till, vad herr statsrådet förklarade sig vilja göra, uttrycka den förhoppningen och den förväntan, att herr statsrådet skall visa sig vara en väktare över att honom underlydande myndigheter icke få uraktlåta att giva partihandelsrättigheter åt sådana svenska firmor, som ansöka därom, och som hava alla kvalifikationer därtill, och att alltså denna tilldelning, långt ifrån att icke äga rum, skall och bör äga rum, och att den må ske från kontrollstyrelsens sida utan ringaste mannamån. Jag ber alltså, att herr statsrådet tager den saken under förnyad prövning och icke dröjer med att giva kontrollstyrelsen denna erinran om att i det fallet följa lag och förordning och icke följa vissa önskemål, från vilket håll de än må komma.

Man har sagt, att det icke här har varit fråga om annat än frivilliga överlåtelse. Däremot vill jag göra gällande, att om sådana metoder hade tillämpats inom enskild affärsverksamhet för att tillskansa sig ett monopol, det må vara vilket som helst, hade det tillvägagångsättet med användande av dessa maktmedel, som en tillfällig politisk makt kunnat ge, icke ansetts vara i överensstämmelse med god affärskutym eller över huvud med vad man haft att vänta från personer, som äro ansvariga för vad de göra och låta. Jag vill på det allra bestämdaste reagera emot, att kontrollstyrelsen tilldelar dessa rättigheter åt vin- och spritcentralens egna dotterbolag men vägrar samtidigt detta åt andra svenska medborgare, ty så länge sådant kan äga rum, då förefinnes icke den likhet inför lagen, som vi i alla fall sedan urminnes tider varit vana vid här i landet.

Jag fick i går kväll ett telegram från en framstående sakkunnig på detta område. Det är icke långt, men belyser en mans syn på denna sak. Han säger som så: »Det är kontrollstyrelsen som dels

icke beviljat i behörig tid före 1918 års utgång inkomna ansökningar från förutvarande enskilda firmor deras lagliga rätt till partihandel och dels genom sin pris- och inköpsnämnd sedan lång tid tillbaka helt framt vägrat godkänna någon som helst offert från enskilda firmor och därigenom på omvägar och med uppenbart våld tvingat dessa till ekonomisk ruin eller att underkasta sig Bratts av statsmakterna icke auktoriserade monopol, utan att finansministern häri som sig bör ingripit. Önskar staten taga ut större vinst av sprithandeln än som skedde före kriget, kan detta ske på ett lagligt sätt genom systembolagens detaljhandel, tillverkningsskatt på brännvin och tull men icke genom självgjorda monopol.»

Jag kan säga, att det varit en ganska allmän förväntan ute i landet i vidsträckt kretsar på, huru herr finansministern i detta fall skulle komma att formulera sitt svar, icke enbart på grund av att det gällde denna näring, men därför att det gällde en rättsprincip och därför att det gällde för svenska näringsidkare att få veta, vad de hava att motse i en framtid, veta, huruvida detta tillvägagångsätt, som man har använt emot dem i *en* näring, i en framtid måhända komme att drabba långt flera eller långt vidare. För min del skulle jag vilja uttrycka den förhoppningen, att linjerna måtte klarna, så att näringsidkarna i landet framdeles bättre veta, vad de hava att rätta sig efter, än vad de säkerligen kunna med direkt slutledning av det svar, vi i dag hava hört. Herr finansministern nämnde, att centralen var beredd alltjämt att inlösa flera firmor, för att så småningom omfatta dem alla. Men just därigenom bortelimineras än ytterligare den konkurrens och den tävlan, som i alla fall är trygkad genom § 50. Herr statsrådet nämnde, att han var den fjärde finansministern som haft att göra med denna fråga. För min del får det vara huru många finansministrar som helst och de må hava tillhört vilken politisk uppfattning som helst, det är icke det jag fäst mig vid, utan vad jag fäst mig vid är, huruvida det sker efter linjer, som jag för min del och många med mig anse vara de riktiga i detta fall, eller icke. Jag betvivlar ingalunda, att det för samtliga har förelegat önskan att skaffa statsverket inkomster, och det är tyvärr en finansministers uppgift; men vi kunna vara av skilda meningar om vilka vägar, som böra användas.

Jag vill fästa uppmärksamheten på, att man vid avfattandet bland annat av bestämmelserna i förra årets förordning, som handlade om beslagttagande och som rörde andra än sådana som hade vin till försäljning, gjort dem sådana, att det vid tillämpningen av dem icke förefunnits den likhet inför lagen, som varit önskvärd.

Herr statsrådet nämnde, att ersättningsanspråken i stort sett hava lösts. Jag gör gällande, att det kvarstår dock en hel del. Jag har här med mig en hel del brev från personer, som ingalunda för sin del hava fått sina angelägenheter avhjälpas. Jag vill villigt och öppet erkänna, att herr statsrådet helt nyligen personligen raskt och beslutsamt grep in för att avhjälpa verklig nöd på en punkt, och jag vill uttrycka den förhoppningen, att herr statsrådet vill fortsätta på den vägen och här i alla fall, trots vad som nu blivit sagt om att man

Svar á
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

anser, att allt skulle vara slut, icke vara okänslig för det bekymmer och den nöd, varmed i alla fall många av dessa näringsidkare se framtiden an.

De sakkunniga hade funnit, att de uppgjorda villkoren om ersättning voro tillfredsställande. Men meningarna om den saken äro nog delade, och i alla fall hyses den icke av många av dem, som i detta fall blivit avkopplade från sin verksamhet. Här finnes en hel kår av resande, som i hela sitt liv hava ägnat sig åt denna verksamhet, men som i och med monopoliserandet blevo satta ur funktion, och det är icke rätt att behandla dem så, som i alla fall i många hänseenden därvidlag skett. Det gäller för övrigt icke endast affärsanställda utan många affärsinnehavare också. Det är många agenter, som ägnat sitt liv åt att skapa sig en klientel, och som nu stå utan inkomst. Jag har bl. a. ett brev från en, som i 28 år bedrivit lönande affärer, och som nu är i det närmaste 60 år, som ser framtiden ganska mörk. En annan har förlorat 3000 kronor per år, som han hade i provision som ombud för franska och svenska firmor, och många äro i liknande ställning. Det är nog så, att om herr statsrådet vill gå in på de frågorna, finns det allt fall, där det kräves, att rättvisa göres, och enligt min mening bör man härvidlag göra rättvisa utan undantag för någon. Jag vill vidare ge uttryck åt den uppfattningen, att det icke är mer än rimligt och rätt, att det bland dessa ersättningssakkunniga beredes rum för någon representant för dem, som i detta fall blivit förfördelade, det må gälla enskilda personer eller enskilda firmor, detaljhandlare och andra, som förlorat på denna näring. Staten kan i alla fall aldrig förlora på att göra rätt emot människor, men snarare på motsatsen. Jag vill alltså hemställa om, att ifall den kommitté, som nu tillsatts för ersättningarnas beviljande, icke räcker till, vi få i någon form en överkommitté eller någon utökning av den som kan fylla uppgifter på ett annat och bättre vis.

Herr statsrådet sade, att mitt påstående om, att 20 % skulle avfordras av Vin- och spritcentralen, skulle bero på någon missuppfattning. Jag tror, att statsrådet vid närmare granskning av hithörande saker skall finna, att missuppfattningen härvidlag nog ligger på ett annat håll. Vin- och spritcentralen talar om 3 %, men den talar icke ett ord om de 20 à 30 %, som understundom avfordras svenska medborgare. Jag har här en lång skrivelse — den finnes förresten hos kontrollstyrelsen, så att den kan gå till sina egna papper och titta — från en framstående ledamot av svenska riksdagen, som fått krav från den på vida över 3 %, ty det rörde sig om 20 % och däröver, så att i det fallet får den nog justera sina uppgifter. Den säger, att avgiften, de tre procenten, som avfordras, är frivillig och icke någon beskattning. Ja, det är icke mycket med frivilligheten, när det överhuvud icke finnes någon annan möjlighet att få in de varorna, än att man går via dessa systembolag, och förhållandet är i alla fall, att då det bestämmes en godtycklig procentsats, ett godtyckligt utdrygande av priset, som kan röra sig om $\frac{1}{3}$ à $\frac{1}{4}$ av varans värde, så hava vi här en form av beskattning. Det har ju varit en massa protester från olika håll, som tydligt och klart hava

visat, att här finnes ingalunda den belåtenhet med saken, i alla fall icke ute i landet, om det också är i ämbetsverken i Stockholm, som det framgår av statsrådets svar.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

En hel grupp av näringsidkare, som har det ganska bekymmersamt nu, är Sveriges gästgivare. De hava blivit berövade sina rättigheter; de hava förut haft inkomster som till hälften åtminstone hava ersatt dem för skjutsarna. Nu har följden blivit den, att allmänheten är utan kommunikationer och gästgivarna äro i många fall utan levebröd. Det är en sak som jag skall be herr statsrådet ägna sin uppmärksamhet åt.

Belåtenheten med rådande förhållanden är ingalunda stor i många avseenden. Jag har haft brev från fiskare i Bohuslän, som varit synnerligen missbelåtna med det opraktiska sätt, varpå kontrollstyrelsen förrättat tilldelningen av motorsprit. Jag bad dem skicka det till kontrollstyrelsen för att få rättelse. Jag har icke hört hur det gått efteråt, men jag hoppas, att en sådan detalj kan rättas. Jag har i Stockholm haft besök av bl. a. en person, en gammal hedersman, som relaterade antalet gånger han ringt och fått göra personliga besök för att komma till rätta med saker och ting på detta område. Allt är således icke som det bör vara. Här säger Vin- och spritcentralen att den begär 3 % i avgift. Jag känner ett fall, även här en ledamot av riksdagen, som för en låda vin, som han fått i present, måst lämna 60 kronor i ersättning för deras besvär. Det kan icke vara riktigt med sådana förhållanden. Parti-handlarna få, även när de få avslag, vänta orimligt länge på sina svar, fyra månader, och så håller kontrollstyrelsen på deras skrivelser.

Hur detta griper omkring sig, framgår av att Vin- och spritcentralen icke har nöjt sig enbart med att söka inköpa fristående firmor, som drivit affärer förut, utan det har även gått ut över agenternas arbetsfält. Även där vill man monopolisera. Jag anser för min del icke att det är riktigt.

Den avkastning, som nu har redovisats till statsverket för det passerade året, är till mycket stor del grundad på att man har tvingat sig till lager och på grund av de inköpen kunnat redovisa mera än eljest skulle varit förhållandet.

Nu skulle jag vilja ställa en fråga till herr statsrådet, och det är. Huru ställer det sig egentligen med frågan om det enskilda intressets avkopplande från rusdrycksnäringen, som på sin tid har varit en sådan dominerande fråga här? Vad är skillnaden emellan förutvarande innehavare av vinhandelsrättigheter och den nuvarande Vin- och spritcentralens monopol? Jag kan icke se, att det är någon skillnad till det bättre utan snarare till det sämre. Vidare skulle jag vilja veta, om herr statsrådet anser, att denna sak, som nu har ägt rum, om detta fait accompli är ett statsmonopol eller är en enskild verksamhet. Är det så, att herr statsrådet anser, att det icke är ett statsmonopol, som har tillkommit utan att vi beslutat om det, så måste det vara ett enskilt företag, och varför kunna i så fall icke andra enskilda få rättigheter, som tilldelas denna or-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ganisation, för såvitt den betraktas som och är en enskild rörelse. Jag finner i alla fall den omsorg märklig, som herr statsrådet och även nykterhetsgruppen *nu* ägnar en organisation av ett monopol för handel med vin och sådana drycker, när man förut har reagerat emot, att riksdagen och staten skulle hava några inkomster därav. Att stoppa all partihandel med vin är enligt min mening att frångå nykterhetskommitténs uttalande att partihandeln skulle vara fri, och i och med detsamma kan jag icke se annat än, att herr statsrådet frångått den ståndpunkten, utan att underkasta den saken ny prövning. Här har åberopats förutvarande finansministrar, och jag vill säga, att när denna sak vid ett tillfälle var före, nämligen när herr Branting var finansminister, hade han ett yttrande till statsrådsprotokollet den 31 december 1917. Det rörde sig om, huruvida möjlighet fanns för frivillig överenskommelse mellan Vin- och spritcentralen och övriga återstående handlande och firmor. Det framgår tydligt och klart, att här hava vederbörande, om man så må säga, överskridit sin befogenhet, man har fått ett fullbordat faktum, man har genom den press, som med vett och vilja utövats på enskilda firmor, kommit fram till detta resultat, och jag säger ännu en gång, att det är dess bättre enastående i vårt land, att något sådant kunnat äga rum med myndigheternas vetskap och i varje fall utan deras ogillande. Herr Branting har intagit en helt annan ståndpunkt, än vad herr statsrådet gjort nu. Han säger längre ned, att »skulle emellertid sådan överenskommelse ej kunna åvägbringas, torde senare böra tagas under övervägande, vilka åtgärder, som äro erforderliga på detta område för att tillgodose det allmännas intresse.» Men det har herr statsrådet alldeles sett bort från. Här är i alla fall en intervall, där man gått fram på linjer, som man möjligen tänkt besluta om, men som för närvarande icke äro i överensstämmelse med i Sverige nu gällande lag och förordning. Jag tror icke det är önskvärda linjer, att man går fram på sätt som här skett.

Även om något sådant icke existerar för närvarande, även om den nuvarande ledningen är stående fullkomligt utanför sådant — jag vill betona, att jag har icke någon anledning att därför göra några påståenden — så kan man tänka sig, om man skapar ett monopol, där det ligger i några få personers händer att göra samtliga inköp, vilka skola ske från stora firmor i utlandet, att den saken till slut icke sker på samma samvetsgranna sätt som under öppen och fri tävlan. Man kan komma till förhållanden, som i en framtid icke äro önskvärda.

Jag har även blivit uppmärksamgjord på en annan sak, som jag finner var anmärkningsvärd. Det är, att när här under spanska sjukans tid fanns tillfälle att få in i landet partier av vin och annat, som kunde vara av oerhört stor betydelse för breda lager av vårt folk, så ställde sig vederbörande fullkomligt oförstående för detta. Man gick till och med så långt, att man icke tillät importörer att från tullen uttaga partier, som voro inkomna och angivna till förtullning i behörig tid — i varje fall före årets utgång — utan vederbörande blevo i stället bötfällda därför att partierna lågo kvar.

Det är så bortom all rättvisa med mångt och mycket här, att man sannerligen står undrande och spörjande. När saken sedan drivits därefter, att vederbörande icke fingo göra vare sig det ena eller det andra, så kom Vin- och spritcentralen och bjöd 3 kronor för en vara, som i inköp kostade 11 kronor. Mig upprör sådant. För att nu icke tala om de tillfällen, då offerter icke kunnat utnyttjas så, som kunnat ske vid enskild drift. Det finnes även i utlandet av svenska medborgare för avsevärda belopp inköpta poster, som man icke har någon möjlighet att omsätta i pengar på grund av vederbörandes oförståelse i saker och ting härvidlag.

Herr statsrådet ville göra gällande, att detta icke står i strid mot gällande traktater. För min del vill jag uttrycka en alldeles bestämt motsatt uppfattning. I den traktat med Frankrike, som uppgjordes år 1908, står det i artikel I att »nedan uppräknade alster av franskt ursprung må införas till Sverige på följande villkor». Där finnes sedan exempelvis taxa 605, icke musserande vin av 14 procents alkoholhalt och därunder — till för 1 kg. 34 öre o. s. v. Med de anordningar, som nu äro träffade, förhindrar man i många fall att franskt vin kommer in i landet. Det är sant, att det kan komma in, därest man lyckats göra en överenskommelse med Vin- och spritcentralen eller systembolagen. Men, mina herrar, det finnes väl i landet flera firmor, som äro intresserade i den saken, än de, som kunna vara i tillfälle att göra upp med ovannämnda. Och för alla dessa finnes icke någon möjlighet att kunna få in viner. Det finnes likaså ingen möjlighet för svenska köpare att här jämlikt bestämmelsen i § 50 kunna välja de sorter, som de vilja hava eller stå i förbindelse med sina egna förutvarande leverantörer.

Att det var förutsett, att man härigenom skulle kunna komma i delo med främmande makter, framgår av ett yttrande av herr Ericsson i Ovanmyra, när detta ärende var före. Han säger: »Vi ha därmed fastslagit, att när det gäller att lagstifta särskilt på nykterhetens område, så kunna utlänningarna blanda sig in och göra sin mening gällande.»

Jag skall be att få fästa herr statsrådets uppmärksamhet på, att i ett av de sista numren av finska Huvudstadsbladet, nämligen det för lördagen den 31 maj 1919, står relaterat, huru den franska staten hade erbjudit sig att inköpa finska trävaror för tjugu miljoner francs. Men då man i Finland gick fram med en oförständig nykterhetslagstiftning — någonting i samma väg som här — annullerade franska staten detta erbjudande. Den tar nu icke emot finska trävaror. Man har dessutom vägrat att notera finska statspapper på franska börsen. Det är icke önskvärdt att vi framkalla något liknande, även om vi kunna få annan avsättning för våra trävaror. För oss gäller det icke bara trävaror, det gäller pappersmassa och mycket annat — även statspapper. Det är icke önskvärdt att vi utifrån skola få någon erinran i den vägen liksom finska staten fått. Är det icke mycket bättre, att man lyssnar till den hemställen, som gjorts, att vi följa de lagar

† Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

och förordningar, vi hava, till anda och bokstav? Då undviker man sådant.

Vi hava för övrigt sett, att man i utlandet icke är ouppmärksam för vad vi nu hålla på att diskutera. Jag fick för några dagar sedan av en förstakammarledamot en fransk tidning — jag har för övrigt fått den själv senare — där på halvannan spalt utvecklas deras intresse av sin vinexport på andra länder. Artikeln börjar i svensk översättning så: »Var och en vet, huru stor del av vår nationalrikedom, som ligger i just vinodlingen. Den är så mycket viktigare som den är den naturliga produkten av vår egen jord.» Sedan följer en längre relation av saken, varefter man slutligen kommer till just de frågor, jag här framställt till herr statsrådet. Artikeln avslutas med följande ord: »Om, såsom ofta är fallet, monopolen utgöra inkomstkällor för ett fåtal, är det alltid undantagslöst den stora allmänheten, som blir lidande på saken.» De hava enligt min mening alldeles rätt i detta sitt resonemang, och jag ber att få fästa herr statsrådets uppmärksamhet på denna artikel. — Den innehåller en felaktig uppgift, nämligen att jag skulle tillhöra det liberala partiet, och det ber jag att få protestera emot.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på, att även i Danmark har man insett, vilka konsekvenser den uppfattning, som herr statsrådet här förfäktat, skulle leda till och reagerat däremot genom att genom sin beskickning göra en framställning hos oss. Jag tycker, att man enbart av dessa skäl skulle söka undvika att framkalla tvister.

Nu har utlandet varit vant att skicka till oss en viss kvantitet vin. Om man nu skall gå enligt herr statsrådets linjer, är det då för Vin- och spritcentralen möjligt att garantera, att en nöjaktig kvantitet kommer in? Är det icke bättre att införseln får söka sig fram efter samma linje som förut? Det uppstår då ingen anledning till friktion, som det blir, då vissa få exportera men andra icke.

Jag vill begagna detta tillfälle för att fästa både herr statsrådets och även kammarens uppmärksamhet på en sak, den nämligen, att det kräves verkligen beträffande den frihamnsförordning, som vi nu i år antagit, vid tillämpningen av § 16 — det står där, att särskilda föreskrifter, som av Konungen meddelas, skola gälla, vilka då skola röra vin liggande på frilager — att den blir tillämpad med hänsynstagande till § 10 och § 13 jämförda med § 50 i gällande förordning. Man kommer då icke i delo med några berättigade intressen, men går man efter den linje och med dess mannamån i avseende å tillämpningen, som kontrollstyrelsen hittills följt, så komma vi, herr statsråd, ofelaktigt i konflikt med andra parter, något som icke är önskvärt.

Herr statsrådet har givit en relatering här av förhållandena, som jag har sagt att jag icke kan vara nöjd med såsom ett svar på mina frågor. Jag är principiellt emot allt vad statsmonopol heter, därför att jag har den uppfattningen, att staten icke kan på nöjaktigt sätt driva sina affärer. När jag har kännedom om att i alla fall detta monopol — detta halvofficiella eller trekvartsoffici-

ella monopol — har tvångsförskaffat sig andras lager, när jag vidare beträffande det andra monoopolet, tobaksmonoopolet, vet, att det importerat mera humle än bryggerierna tillsammans och har fört ut det till den svenska allmänheten (beräknas inom tobaksmonoopolet tantieme även på dylikt?), och säkerligen inom monopolen sådana kutyper tillämpas även beträffande andra saker, så skall jag be herr statsrådet att med uppmärksamhet följa affärsmetoderna inom dessa hel- eller halvofficiella svenska monopol och försöka att hålla dem inom marginalen såväl i det ena avseendet som i det andra.

Jag har alltså, herr talman, med vad jag nu har yttrat för min del velat klart och tydligt giva tillkänna, att jag icke anser, att det svar, jag har fått, innebär en nöjaktig förklaring på anmärkta förhållanden. Om man ej kan få någon rättelse på annat vis, om det nu är olika meningar ifråga om vad som är rätt eller orätt beträffande följdandet eller icke följdandet av dessa paragrafer, så anser jag verkligen, att det blir en sak som justitieombudsmannen bör ha sin uppmärksamhet fästad vid. Ty det är, mina herrar, av oerhört stor vikt, att vi här i vårt land finna, att så länge i alla fall en lag består den också följes till alla delar, och att man icke spekulerar in uti framtiden och i de önskemål, som då i en eller annan riktning kunna göra sig gällande.

Herr Eriks^{son} i Grängesberg: Herr talman! Tiden är långt framskriden, men jag vill ändå säga några få ord. Jag har varit i tillfälle deltaga i denna frågas behandling, jag kan säga från dess första utredningsstadium tills nu. Jag har då bildat mig en bestämd mening, och den meningen har jag uttalat vid skilda tillfällen. Den har ju också herr finansministern här refererat.

Jag vill i alla fall uttala, att då nu interpellanten anser sig vara ett uttryck för den allmänna meningen och icke finansministern, så är det nog alldeles säkert, att interpellanten är på fel väg. Det är omöjligt, att man kan få en annan känsla än att han är ett uttryck för handlareintresset och kanske främst för vinhandlareintresset. Ty när man hör hela hans långa utveckling till ett så klart och bestämt givet inerpellationssvar, som det herr finansministern givit, ett svar, som så uttömmande behandlar saken, så förstår jag icke, hur man kan, såsom interpellanten gjort, bestrida vad som faktiskt är riktigt.

Nu är det så, att ett 40-tal vinhandlare ingått till Kungl. Maj:t med ansökan att få mera betalt för sina till Vin- och spritcentralen överlåtna rättigheter. Nu vet jag icke i vad mån dessa 40 vinhandlare äro vägledda av andra. Jag vill icke påstå, att interpellanten stött på dem, men det finns väl andra vänner i viken, som kunna förespegla dem, att de skulle få ytterligare ersättning. Jag vet icke, hur härmed förhåller sig, men min bestämda uppfattning är, att hjälp från utanför stående tillskyndare kommit dem till del. Jag kunde icke tänka mig, att det bland dessa 40 vinhandlare skulle finnas en enda en, som ursprungligen kommit på idén om mera ersättning. Var och en av dessa herrar har ju skrivit under, och

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

avstått från sina lager och handelsrättigheter, och detta har gjorts frivilligt. En vinhandlare, som underskrivit sådant och fått betalt kontant men som sedan inbillar sig, att Kungl Maj:t eller riksdagen skall giva större ersättning, måste vara antingen uppviglad av andra eller mer än skäligen enfaldig — förlåt jag säger det.—

Såsom skäl för denna framställning anger interpellanten att vinhandlarna blivit tvingade. Jag har tittat i papperen. Jag har varit revisor i Vin- och spritcentralen sedan dess begynnelse och noggrant gått igenom kontrakten. Jag har bildat mig en bestämd mening, och jag har fått den farhåga, som jag hade 1917, i mycket hög grad bestyrkt, den farhågan nämligen, att det bolag, som skulle taga itu med saken, skulle få förfärligt svårt att klara upp densamma. Varför? Jo, därför att det ej haft maktmedlen på sin sida. De andra hava haft handelsrättigheter och lager och en köplysten allmänhet, som tigt och bett att få vin ur deras lager till vilka priser som helst. Vinhandlarna hava erhållit en ersättning, som enligt mitt förmenande — jag är därvidlag icke ensam utan andra hysa samma mening — aldrig skulle kunna komma på frågan, i fall staten skulle ha reglerat saken.

Nu säger interpellanten, att dessa vinhandlare fått avstå sina lager och att Vin- och spritcentralen gjort sig vinst på dem. Ja, inte kan man väl anse, såsom interpellanten tycks göra, att vinhandlare äro sådana finansiellt okunniga människor, att de icke veta, vad de själva göra. När de sålt sina lager, hava de väl beräknat en större vinst genom att sälja på en gång mot att stå och utminutera. Åtminstone är det min uppfattning, att de själva ansett att de på det sättet gjort vinst. Hur har ersättningen lämnats? I regeln har först och främst lämnats full ersättning för lagret efter inköpsvärdet, och vidare hava de fått ett betydande belopp som good-will. På de lager, som de haft i utlandet och som av Vin- och spritcentralen övertagits, hava de i allmänhet fått räkna 25 % vinst, om lagren kommit hem. Jag får verkligen säga, att sådana uppgörelser kunna icke andra handelsmän betinga sig.

Så skola vi komma ihåg en sak till vid denna överlåtelse. Det är ju så att dessa äldre vinhandelsfirmor genom överlåtelsen befriats från alla sina förpliktelser mot sin personal. Jag kan väl ändå inte gärna tänka mig, att om det blivit en förbudslag, som jag för min del önskar, eller också en annan lagstiftning, som utan vidare tagit bort dessa rättigheter, sagt ifrån att dessa rättigheter skola upphöra, därför att inga rättigheter ha varit lämnade för livstid, icke ens för viss tid utan endast tills vidare, dessa vinhandlare, av vilka de flesta hava varit synnerligen förmögna män, som förtjänat kolossala pengar på sin rörelse, fått lämna sin personal vind för våg. Nog ha de väl fått se till sin personal, som varit anställd i 15—30 år och ännu mer i deras tjänst. Detta hava de emellertid sluppit ifrån. Vin- och spritcentralen har i regel övertagit dessa förpliktelser. Det finns en del undantag, där vissa tjänstemän fått direkt ersättning, vilket då står omförmält i avtalet. Regeln är, som jag sade, den, att Vin- och spritcentralen har över-

tagit personalen. Det belopp vinhandlarna fått för överlåtandet av sin näring ha de fått rent och ograverat i koutanta pengar.

Jag kan omöjligen förstå, att det kan vara sådan jämmar från det hållet som det är. Därför ber jag att få rent och klart tacka herr statsrådet för det han så bestämt idag tagit ståndpunkt till den saken, att han så tydligt sagt ifrån, att någon ersättning utöver vad Vin- och spritcentralen lämnat kan han för sin del icke medverka till. Skulle ett annat svar hava lämnats, är jag bestämt förvissad om, att de av Sveriges folk, som någorlunda följt med denna affär, skulle känt sig synnerligen besvikna. Det svar, som här lämnats, tillfredsställer rättskänslan alldeles säkert långt mer än ett annat svar skulle ha gjort.

Så är det fråga om personer, som icke hava handelsrätt, agenter och anställda. Interpellanten har nu uppvisat en hel dossier, som han haft med sig, framställningar, brev och skrivelser om och från sådana som äro missnöjda. Ja, kära herr Lithander, missnöjda människor finnas överallt. Jag är förvissad om, att det kan komma flera sådana brev. Nu är det så, att människor hava den uppfattningen: jag har väl gjort skäl för ersättning när en annan anses hava gjort rätt för det. — Jag skall be att få nämna bara ett par exempel, som jag hört berättas. En dag för icke länge sedan inkom till Vin- och spritcentralen en framställning från en man i en landsortsstad. Mannen ville hava ersättning av Vin- och spritcentralen. Varför? Jo därför, att han haft anställning i ett försäljningsbolag, i ett av våra systembolag men blivit avskedad därifrån för olämpligt förfarande för tre à fyra år sedan. Bolaget har fortfarande sin verksamhet, men ändå ansåg han, att han skulle hava ersättning av Vin- och spritcentralen.— En kvinna i 40-årsåldern blev erbjuden att få plats på ett av bolagets kontor, men hon förklarade helt enkelt: någon plats tager jag icke emot, vi skola alla hava ersättning.— Alla människor tyckes hava fått klart för sig, att man skall få mycket pengar. Nog kan man plocka fram sådana brev. Jag har också fått sådana. Framställningarna hava kommit till Vin- och spritcentralen från sådana, som vid sidan av en stor affär såsom birörelse haft en agentur. De hava tyckt, att när en annan fått en summa pengar, så skola väl också de ha ersättning. Sådana framställningar äro, såsom jag nämnt, alls icke ovanliga. Därmed har jag icke sagt annat än att det kan finnas behjärtansvärda och fullt befogade krav i några av de fall herr Lithander anfört, men jag är bestämt förvissad om att Vin- och spritcentralen kommer att reglera dem. Revisorerna äro icke alla absolutister; ingen skall tro, att vi alla äro godtemplare, fabriker Lund har nog andra åsikter än jag såväl i politiken som i nykterhetsfrågan. Vi hava fall för fall gått igenom alla ersättningar som lämnats, och vi hava kommit till den uppfattningen, att ersättningarna äro skäligen. Detta har alltså prövats. Då jag har sett, att under den gångna tiden gått så till, är jag också förvissad, att i de

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

fall, som äro kvar, Vin- och spritcentralen skall ordna allt till belåtenhet mellan bolaget och vederbörande part.

Herr Lithander blandade in vårt förhållande till utlandet med utgångspunkt därifrån, att det här skulle bli en monopolställning, jag skall senare komma till den saken. Han vädjade till herr finansministern, att finansministern skulle medverka till, att partihandelsrätt skulle lämnas åt flera vinhandlare i vårt land. Jag ber att även i detta avseende få tacka herr statsrådet, nämligen för hans bestämda förklaring, att han för sin del icke vill medverka till att flera personer erhålla handelsrättighet, förrän lagstiftningen, riksdagen fått taga slutgiltigt ståndpunkt till hur partihandelsfrågan inom vin- och sprithandeln skall ordnas. Jag har den uppfattningen, att det skulle vara synnerligen olyckligt, om kontrollstyrelsen eller Kungl. Maj:t för närvarande skulle lämna ut flera vinhandelsrättigheter.

Nu är det så, att de vinhandlare här i landet, vilkas rättigheter blivit inlösta, ha fått ersättning för de förluster, som de lidit. Om detta nya bolag skall kallas statsmonopol eller halvstatsmonopol är en smaksak. Detta bolag har tre dotterbolag. Herr Lithander tycker, att detta är så förfärligt ledsamt, men i stort sett är det samma affär, och det är en lämplighetsfråga, om rörelsen skall överlämnas åt ett bolag eller flera.

Om man skulle lämna partihandelsrättigheterna till flera, huru skulle det då ställa sig? De gamla vinhandlarna ha inga som helst anspråk att göra gällande; de ha fått kontant ersättning för sina förluster. Vilka skulle det då bli? Antingen skulle dessa gamla få sådana rättigheter trots det att de förut fått ersättning. Det kan staten göra. Om det är lämpligt, är en sak för sig. Eller också skulle man kunna låta andra personer få dessa rättigheter. Men vilketdera förfarandet man än väljer, förstår var och en, att det skulle bli en synnerligen lukrativ affär. Icke kunna statsmakterna med den nykterhetslagstiftning, som vi ha, säga: nu skola vi ordna det så, att vi få 50, 100 eller 200 partihandlande inom vinbranschen, vilkas verksamhet sedan återigen skulle inlösas. Det är meningslöst. Men om vi skulle låta en 5, 6 stycken — en i Stockholm, en i Malmö, en i Göteborg, en i Gävle o. s. v. — få dessa vinhandelsrättigheter, så skulle man säga, att detta vore ännu vansinnigare. Ty det skulle därigenom beredas dem möjlighet att förtjäna enormt med penningar. Det finnes intet mer upprörande för rättskänslan än om ett fåtal enskilda personer erhålla monopolställning. Skall det därför vara så, att vinhandeln icke monopoliseras i vårt land, då finnes ingen annan utväg än att låta ett stort antal och icke några få erhålla ifrågakvarande rättigheter. Ty att ett litet antal personer skulle få dessa vinhandelsrättigheter, det kan väl icke herr Lithander önska? Men att å andra sidan utlämna dem till ett större flertal, det förbjuder enligt min uppfattning hela den utveckling, som nykterhetslagstiftningen tagit i vårt land. När vi gjort så stora ansträngningar för att få ett verkligt grepp om denna handel, så böra vi icke släppa det.

Det är enligt mitt förmenande lyckligt, som det nu är, att stats-

makterna stå fria och obundna beträffande denna fråga. Nu kunna de överlämna åt kommande riksdagar att bestämma, huru det skall anordnas med partihandelsrättigheterna för framtiden.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Det var en del andra saker, som herr Lithander här också gick in på, och bland dessa skall jag endast be att få säga ett par ord om ställningen till utlandet. Det är klart, att jag icke är mannen att bedöma, huru nykterhetspolitiken verkat på t. ex. våra förbindelser med Frankrike. Men jag sätter verkligen ett stort frågetecken efter alla dessa artiklar i den franska tidningspressen, författade — som en lekman tycker — på svensk beställning. Jag vill därmed icke säga, att herr Lithander skulle ha beställt några sådana artiklar, men jag har tidigare sett sådana artiklar, översatta från franska, som varit ett direkt eko från svenska vinhandlare; deras synpunkter ha fullständigt gått igenom dem. Det har varit skräm-skott, som hörts här i riksdagen, från denna närings mälsman, skräm-skott och ingenting annat.

Det uttalande, som i dag citeras från franska tidningar, ger mig anledning att tänka på detta eko från mälsmännen för en viss svensk näring, för en viss rörelse. De ha tyckt, att deras intressen blivit tillbakasatta, och de ha känt med sig, att här finnes en möjlighet att förtjäna pengar. Men, säga de, vi kunna icke detta, tack vare detta vinhandelsmonopol, dessa nykterister och socialister och samhällsomstörtare, och så skicka de över artiklar till franska tidningar, och dessa artiklar tagas in och citeras sedan i Sverige såsom ett eko av vad som tänkes i Frankrike. Jag har blivit immun mot alla dessa artiklar, som emanera från Frankrike, jag tror icke, att ställningen är så farlig. Är det så, att svenska folket och svenska staten vill slå in på en förbudspolitik här i landet eller att vinförsäljningen skall ske genom monopol eller man vill ordna denna fråga på något annat sätt, så blir detta i längden en svensk angelägenhet. Och vilja sedan fransmännen ha trävaror av oss, så komma de att köpa dem av oss, även om vi ordna vår vinhandel på sätt som synes oss bäst.

Herr talman, det är dessa reflexioner, som jag icke kunnat komma ifrån. Innan jag slutar, skall jag dock be att få beröra ännu en sak.

Herr Kvarnzelius och jag gjorde ett uttalande i kontrollstyrelsen 1917, då vi voro mycket betänksamma mot att Vin- och spritcentralen skulle bildas och överta den verksamhet, som den sedan har bedrivit. Det är så vitt jag vet första gången detta uttalande offentliggjordes. Sedan vi gjort detta uttalande, träffade jag en tid efteråt finansminister Carleson, som sade, att han med mycket stort intresse hade tagit del av vårt uttalande men ansåg, att majoritetens mening hade mera bärighet, varför han givit doktor Bratt och direktör Wennerberg i uppdrag att träffa överenskommelse med Reymersholmsbolaget för att bilda ett bolag, Vin- och spritcentralen som det sedan blev. Det var sålunda på finansministerns tillskyndan som denna kom till stånd.

Jag ber att nu efteråt få säga, att jag är glad över att den uppfattning, som jag då hade, visat sig i viss mån vara oriktig. Farhågan

Svar å
interpellation.
(Forts.)

för den stora ersättning, som skulle lämnas, har visat sig grundad. Ersättningen har nämligen blivit rätt så betydande, det kan icke förnekas. Men det är i alla fall troligt, att vi på denna väg kommit bättre fram än på en annan väg; jag vill erkänna det nu efteråt. Och jag vill för min del till de män, som ställt sig i spetsen för detta, uttala ett varmt erkännande för det oegennyttiga arbete, som de nedlagt på denna sak. Jag gör det trots min ställning i övrigt till allt vad spritdrycker heter. Jag har den uppfattningen, att det är en betydande fördel för nykterhetsförhållandena, huru man än vill ordna dem, att man får bort det privatekonomiska intresset och att vi kommit därhän, att vinhandeln på detta sätt blivit inlöst. Den ersättning, som vinhandlarna fått för att de nedlagt sin rörelse, har erlagts av dem, som under dessa krisår velat köpa deras varor, så att detta bolag kan överlämnas till staten — eller hur man vill ordna det — sin verksamhet utan att det behövt inrättas någon tyngande fond, en fond som skulle gått till ersättning åt dessa privata vinhandlare. Och det är, så vitt jag kan förstå, all anledning både för dem, som ha samma uppfattning som jag i nykterhetsfrågan, som även för andra att vara tacksamma mot dem, som här ställt sig i spetsen, och för att de lyckats så bra som de gjort.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet *Thorsson*: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få säga ett par ord med anledning av interpellantens erinran om att svaret på interpellationen kommit så sent.

Det är riktigt, att interpellanten berörde detta spörsmål i remissdebatten, men hittills har aldrig ett enskilt uttalande till riksdagsprotokollet *ålagt* ett statsråd att upptaga en sådan fråga till en alldeles särskild omprövning vid ett senare tillfälle. Vid det tillfället, när herr *Lithander* hade detta anförande, var det sent på kvällen — om jag icke missminner mig — och alla önskade slut på dagens debatt. Detta var nog anledningen, att jag då icke ansåg mig böra giva herr *Lithander* svar på tal. Jag hade ju förut under dagens lopp berört denna fråga i medkammaren.

Emellertid vill jag säga, att denna fråga just då var föremål för myndigheternas behandling, och vid det tillfälle, när remissdebatten fördes här i riksdagen, låg detta ärende på remiss. Den 10 december inkommo nämligen ämbetsverken med sina yttranden över de sakkunnigas utlåtande, och detta remitterades den 18 i samma månad till de sakkunniga. Då ämbetsverken hade ställt sig på en annan ståndpunkt än de sakkunniga, ansåg jag det vara min skyldighet att låta de sakkunniga taga del av ämbetsverkens yttranden och de sakkunnigas yttrande återkom sedan icke förrän den 8 februari.

Sedan interpellationen framställdes, har det varit full sysselsättning både i riksdagen och departementet. Jag vill betona, att det icke varit obenägenhet att besvara detta ärende, utan det är ärendets stora omfattning i samband med den mängd av andra riksdagsärenden, som föranlett, att det kommit till besvarande så sent.

I själva sakfrågan vill jag säga, att herr *Lithander* och jag helt

enkelt icke kunna enas i denna fråga, vi stå så långt ifrån varandra att vi egentligen icke kunna mötas.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

När herr Lithander emellertid vill söka göra gällande, att jag framfört en annan uppfattning än min företrädare i ämbetet givit uttryck åt, när han tillsatte de sakkunniga, så vill jag tro, att herr Lithander något missuppfattat endera innebörden av mitt yttrande eller också innebörden av det förra statsrådets yttrande. Ty hans yttrande gick ju ut på, att de sakkunniga skulle medverka till att det träffades överenskommelse och om icke överenskommelse träffades, skulle man vidtaga andra åtgärder. Enligt den relation, jag givit i dag av händelseförloppet är ju i stort sett överenskommelse träffad i de spörsmål, som mest intresserar herr Lithander, låt vara att denna överenskommelse icke träffats så, att den tillfredsställer herr Lithanders anspråk, men uppgörelsen är i varje fall träffad. Och vid sådant förhållande har jag icke känt någon anledning att påkalla ytterligare åtgärder. Den utredning, som förekommit i ärendet, har, som jag tillkännagav i interpellationssvaret, befunnits vara av den innebörd, att ärendet enligt min uppfattning nu kan föras fram till riksdagens omprövning.

Vad slutligen beträffar herr Lithanders farhåga för, att en åtgärd som den vidtagna skulle försvåra våra affärsförbindelser med utlandet, så vill jag icke erkänna det. Ty det är naturligtvis icke för fransmännen avgörande, huruvida herr Lithander eller herr Pettersson eller herr Björklund köpa vin i Frankrike, utan det avgörande för den franska vinmarknaden är, huru mycket franskt vin de få sälja till Sverige samt framför allt att deras vinsorter oförfalskade tillhandahållas den svenska allmänheten. Vid sådant förhållande kan det ju icke i och för sig betyda något, om inköpsorganen äro flera eller färre.

Det synes mig därför, att vi saklöst kunna avföra hela denna diskussion från våra förhandlingar. Jag har den uppfattningen, att vare sig det är en, två eller tre uppköpare av varor från utlandet, så blir den mängd, som uppköpes, icke beroende på antalet uppköpare utan på den konsumtion, som förefinnes i landet.

Herr Nylander: Herr talman! Utan att ingå på frågan i sin helhet vill jag taga fasta på en passus i herr statsrådets första anförande, vilken återkom i det sista och förövrigt närmare underströks av herr Eriksson i Grängesberg, nämligen denna frågas förhållande till våra förbindelser med utlandet.

När man hörde herr statsrådets första anförande, kunde man få den uppfattningen, att monopoliseringen vore ägnad att rent av understödjä de kommersiella förbindelserna med utlandet och främja dem, att med ett ord utlandet, d. v. s. i detta fall de vinproducerande länderna skulle med stor tillfredsställelse se denna monopolisering i vårt land. Med den erfarenhet jag har på detta område vill jag icke allenast betvivla utan även bestrida de påståenden, som sålunda framförts dels från statsrådsbänken och dels från herr Eriksson i Grängesberg.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Herr Eriksson i Grängesberg nämnde, att dessa meddelanden, dessa artiklar etc., som funnits i den utländska tidningspressen i dessa frågor, i många fall endast vore ett eko av de önskemål, som gjort sig gällande hos de svenska vinhandlarna. Jag känner icke till, huruvida initiativet till dessa artiklar någon gång tagits från svenskt vinhandlarehåll, men om också detta skulle vara förhållandet, så är jag å andra sidan övertygad om, att i en hel del fall initiativet kommit direkt från Frankrike och andra vinproducerande länder. Jag har desto större anledning att framhålla detta, som jag anser mig kunna bekräfta saken genom de rapporter och meddelanden, som jag personligen erhållit från vinproducerande länder, och genom samtal, som jag haft med deras representanter och med representanter för handelshus inom länderna ifråga. Av dessa muntliga och skriftliga meddelanden har tydligen framgått, att Frankrike, Italien och övriga vinproducerande länder icke kunna med blida ögon betrakta denna monopolisering här i landet. Det är ju också lätt att förstå, om man något känner till förhållandena i länderna ifråga. Om herr Eriksson i Grängesberg exempelvis hade rest i den franska landsorten och besökt dessa vinodlare och talat vid dem, så skulle han snart fått klart för sig, vilket intresse även de minsta av dem ha för sitt lands export av viner. Herr Eriksson borde tillskriva någon av sina partivänner exempelvis i franska parlamentet, så skulle han nog få klart besked om, att stämningen där för en sådan monopolisering, som det här gäller, icke är så gynnsam som man här vill göra gällande. Jag har inga siffror tillhands, som visa vilken procent den franska vinexporten utgör i förhållande till landets totalexport, men alla veta ju att den är mycket hög. Jag tager endast Frankrike såsom exempel, men samma sak gäller många andra länder. Med kännedom om dessa länders kommersiella förhållanden i övrigt, förstår man, att det är nödvändigt för dem att se till, att landets avsättning icke beredes några svårigheter. Om vi tänka på hurudana förhållandena äro hos oss, så bruka vi ju alltid från svenskt håll vidtaga åtgärder, då vi se svårigheter i utlandet beredas för vår export. Man kan icke såsom herr finansministern gjorde, säga, att det här bara gäller kvantiteten, och att det icke spelar någon roll vem som köper. Jag vill erinra om, att vi här i Sverige alltid sökt bekämpa sådana monopoliseringstendenser i utlandet, då det gällt svenska exportvaror, och det är klart, att vi från exportsynpunkt helst vilja se handeln i andra länder fri och gäller även utlandet vis à vis oss. Den saken är självklar.

Härmed är naturligtvis icke sagt, att vi skola på något sätt frångå vår självständighet på grund av ett främmande lands makt-språk mot oss i fråga om tullar eller andra förhållanden. Detta är icke alls min mening, ty jag håller på självständighet i kommersiellt hänseende såväl som i politiskt. Men jag vill framhålla, att redan nu och kanske ännu mera efter kriget, när de internationella handelsförbindelserna skola återknytas, kommer den av kriget föranledda ekonomiska spänningen inom och emellan de olika länderna att bli

så stor, att man måste förutsätta en intensiv kamp för att erhålla reciproka lättnader i exporthänseende. Även om hittills under nuvarande förhållanden icke några direkta svårigheter lagts i vägen för oss, så kunna vi dock nu riskera sådana, ty man måste betänka att flera av dessa vinproducerande länder lidit kanske mer än de flesta andra länder av krigets förbannelse, och för dem gäller det alltså att göra särskilt stora ansträngningar för att uppbygga sitt land och restaurera sina finanser. De bli alltså ännu mera tvingade att se till, att inga hinder resas för deras export, så att avsättningen av deras viktigaste produkter kan försiggå utan några svårigheter från vederbörande avsättningslands sida och därigenom medel inbringas.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Nu sade herr Eriksson visserligen, att han icke trodde på detta, och att han blivit immun mot dylika påståenden om handelspolitiska motåtgärder. Jag djärves emellertid att komma fram med dem igen, särskilt på grund av en rapport, som jag visserligen icke har här tillgänglig, men som jag nyligen fått från Frankrike, och där de av mig framförda synpunkterna med skärpa framhållas.

Jag vill ännu en gång understryka, att det icke får tillvitats mig, att jag skulle vilja, att landet handlade på kommando utifrån, men här gäller det ett kommersiellt utbyte, och då kan icke ena parten, åtminstone då denna är ett litet land som Sverige, ensam bestämma, utan detta måste såsom vid all handel ske genom ömsidiga överenskommelser och medgivanden.

Jag har icke kunnat underlåta att göra dessa reflexioner och uttalanden, och vill för övrigt sluta med att säga, att jag anser det vore lämpligt, om statsmakterna med större iver mera än hittills koncentrerade sitt arbete på att borteliminera de privata spritintressen, som man ser förekomma exempelvis i staden mellan broarna, än på att motarbeta partihandeln, ty utgår man icke från de statsfinansiella synpunkterna utan från nykterhetssynpunkterna, så spelar icke partihandeln en sådan roll, som exempelvis bluddervinstrafiken här i staden och annorstädes.

Herr L i t h a n d e r: Herr talman! Jag skall endast be att gent emot herr Eriksson i Grängesberg få säga det, att hans uppfattning, att alla partihandlare skrivit under överenskommelsen med Vin- och spritcentralen icke är riktig, ty det finnes handlande, som icke underskrivit denna förbindelse.

Jag vill vidare säga, att enligt § 50 är det icke fråga om något slags skräväsande, utan denna paragraf avser att trygga rättigheten för vilken svensk medborgare det vara må att fritt utöva sin näring utan att hindras däri av kontrollstyrelsen.

Det har talats om vinhandlarnas systembolagens rättighet till partihandel — det gäller alltså icke detaljhandeln, som de skulle tillförsäkras — utan det gäller att trygga, att dessa systembolag skola ha flera att välja på än en enda trust, som till slut dikterar allting. Det är därför, fri tävlan skall råda till gagn för hela landet och den

Svar å
interpellation.
(Forts.)

allmänhet, som konsumerar vin, och dit räknas ju i alla fall en hel del av vårt folk.

Nu sade herr Eriksson i Grängesberg, att det är målsmän för de enskilda intressen, som vilja förtjäna på detta, som tala för denna sak. Jag vill då göra gällande, att varje målsman för den fria handeln har rätt att uttala en sådan uppfattning. I varje fall vill jag säga honom, att den uppfattning, som här är uttalad, den kan man ha utan att vare sig driva handel med viner eller skriva i franska tidningar, och jag tror, det kan vara överflödigt, att jag säger herr Eriksson att jag för min del icke gör någotdera.

Herr statsrådet sade, att han icke funnit anledning att besvara enskilda uttalanden i remissdebatten. Men det är ju i alla fall icke ovanligt, att statsråden svara i remissdebatten. Hela remissdebatten är ju en kritik över, vad regeringen gjort, och det är för att svara, som statsråden äro närvarande, det må sedan vara tidigt eller sent. I alla händelser är det ju icke ovanligt, att man får svar, då man framställer en fråga, och det var därför, och därför att den nuvarande finansministern, som stod några meter ifrån mig, icke upptog frågan till svar, som jag formligen framställde min interpellation.

Herr statsrådet säger, att det endast är kvantiteten av det vin, som kommer in, som har någon betydelse för utlandet. Herr Nylander har ju redan påvisat, att det ingalunda är detta, som är det vitala, utan att man icke vill vara beroende av en enda avnämare. Man vill ha flera möjligheter. Det förstår man; det vilja vi allesammans, när vi handla med utlandet.

Vidare sade herr statsrådet, att jag hade uttalat mig rörande hans uppfattning av de sakkunniga. Det var icke det, jag gjorde en erinran emot. Den skillnad, jag anmärkte på mellan den nuvarande finansministerns uppfattning och den finansministers, som den 31 december 1917 skrev i denna sak, bestod däri, att den dåvarande finansministern ansåg, att om underhandlingarna slogo fel, skulle man söka gå fram lagstiftningsvägen, under det att den nuvarande finansministern icke har ansett sig behöva gå lagstiftningsvägen. Han anser sig kunna handla i alla fall. Det är mot detta, jag har velat reagera. Jag har velat, att man skulle följa gällande förordningar, efter deras fulla innebörd, efter deras anda och mening.

Herr V e n n e r s t e n: Herr talman! Det var ett uttalande i interpellationssvaret, som gav mig anledning att begära ordet.

Det uppdrag, vilket på den tid, då jag var statsråd, gavs åt två herrar i kontrollstyrelsen, har medfört vissa åtgärder. Jag vill endast säga, att så vitt jag kunnat finna, hade det varit önskvärt, att återgivandet av detta förhållande lagts på annat sätt, ty som det nu skett, förefaller det mig, som om man sökt visa, att vissa under utredningsarbetet företagna förberedande åtgärder kunde finna en tillfredsställande motivering i det uppdrag, som givits vederbörande. Enligt mitt förmenande gingo vissa av dessa åtgärder så långt, att det hade varit önskvärt, om de personer, åt vilka uppdraget gavs, tidigare, än som synes ha varit avsikten, meddelat sig med uppdragsgivaren.

Saken kommer ju nu före inför riksdagen i annat sammanhang, då historiken väl icke lär kunna utebli. Det blir väl då tillfälle att korrigerera uppgifterna så att de bättre återgiva vad som förevarit.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Endast ett par ord.

Det har av interpellanten vid ett par tillfällen påpekats, att det finnes vinhandlare, som icke gjort upp med Vin- och spritcentralen. Det skulle sålunda råda oklarhet på denna punkt.

Såsom revisor är jag i tillfälle att konstatera, att så vitt jag känner — och jag tror icke, det förbigått mig — är det ingen av de vinhandlare, som bedrivit sin rörelse under år 1918, som icke underskrivit förbindelse med Vin- och spritcentralen och överlåtit sina rättigheter dit. Om det finnes några vinhandlare kvar, så är det sålunda sådana, som haft sina rättigheter för några år sedan, men som upphört före 1918.

Interpellanten tager vidare vid ett par tillfällen fram rusdrycksförordningens § 50. Ja, det kan man ju göra, men § 50 tillerkänner den enskilde fri vinimport, och det har väl ändå icke bestritts. Låt vara, att man kan säga, att det blir några procents pålägg för besväret, men nog får väl herr Lithander och andra enskilda, som vilja ha det, in sina varor direkt från utlandet.

Sedan endast ett par ord beträffande Vin- och spritcentralens verksamhet. Jag vet ju icke, hur fransmännen betrakta Vin- och spritcentralens verksamhet, men om jag vore fransman och visste, hur vinhandlarna verkligen bedrivit sin rörelse här i landet förut, så skulle jag känna en viss tacksamhet för, att någonting sådant som Vin- och spritcentralen inrättats. Vi ha förut i vårt land haft ett flertal utomordentligt samvetsgranna vinhandlare, som säkert sålt oförfalskad vara, men också en hel del mindre samvetsgranna, som sålt en vara under namn av vin, som varit den allra gräsligaste smörja, som innehållit $\frac{1}{3}$ eller $\frac{1}{4}$ äkta vin, medan resten varit vatten, socker, brännvin och allt möjligt hoprört, och detta har sålts under namn av franska viner till allmänhetens förvillande. Inte kan väl ändå en vinproducent i Frankrike känna sig trakterad av att här uppe under hans kanske gamla märke säljes ett vin, varav en liten del är av hans märke och resten svensk vara, som emellertid den stora allmänheten måste tro vara äkta. Om Vin- och spritcentralen har gjort många synder, som tidningspressen i allmänhet påstår, att den har, så har jag å andra sidan genom min erfarenhet av bolagets verksamhet fått den bestämda uppfattningen, att det sista, de komma att göra, det är att sälja en svensk blandning som äkta franskt vin, eller svenskt brännvin som fransk konjak. Det tror jag aldrig, att de skulle göra, och jag tycker, fransmännen borde kunna sentera den synpunkten.

Herr Lithander: Herr talman! Vad beträffar frågan om att tillförsäkra utlandet avsättning av äkta viner här, så sannerligen man behöver något monopol för den saken. Den kan tryggas på annat sätt.

Vad Vin- och spritcentralen sist kommer att göra, det vet jag

inte, men jag vet, vad de började med: att släppa ut kända svenska punschmärken i marknaden, med innehållet förändrat till oigenkännlighet; så att någon garanti för att få äkta varor, det ha vi sannernigen inte, herr Eriksson, under den nya regimen.

§ 3.

Föredrogos vart för sig:

tredje sammansatta stats- och första lagutskottets memorial, nr 8, med hemställan om anvisande av ersättning åt utskottets tjänstemän och vaktbetjäning; och

andra särskilda utskottets memorial, nr 9, angående avlöning åt dess tjänstemän och vaktbetjäning.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda memorial hemställt.

§ 4.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 307, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 54 och 56 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862, jämte en inom riksdagen i ännu väckt motion;

nr 308, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anstånd i visst fall med upprättande av kommunal röstlängd; och

nr 328, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 21 riksdagsordningen;

från statsutskottet:

nr 4 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1920 fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till lantförvarsdepartementet;

nr 4 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1919 fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till lantförvarsdepartementet;

nr 295, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1919 gjorda framställning om läneunderstöd till svenska diakonisällskapet för uppförande å Viebäck av ett fjärde skyddshem;

nr 296, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av ytterligare rörelsekapital för bränslekommissionen;

nr 297, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående statsverkets kapitalökningsfond m. m.;

nr 298, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för oförutsedda utgifter;

nr 299, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående

anslag för täckande av viss del av statens järnvägars driftförlust under år 1918;

nr 302, i anledning av väckta motioner om restitution av arvsskatt, som Stockholms högskola vid mottagande av Heckscherska donationen erlagt; och

nr 303, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbetslöshetens bekämpande;

från tredje sammansatta stats- och första lagutskottet:

nr 309, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående befrielse för värnpliktiga av 1918 års klass från fullgörande av viss värnpliktstjänstgöring i fredstid m. m.;

nr 310, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning;

nr 311, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass m. m.; och

nr 312, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om överföring till hären av vissa marinen tilldelade värnpliktiga av 1919 års klass;

från bankoutskottet:

nr 330, angående vissa pensioner och understöd;

från första lagutskottet:

nr 306, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen om skiljemän den 28 oktober 1887; och

nr 326, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fri rättegång m. m., såvitt propositionen innefattar förslag till lag om ändrad lydelse av 16 kap. 10 § och 25 kap. 5 § rättegångsbalken, dels en i ämnet väckt motion;

från jordbruksutskottet:

nr 300, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstillägg för vissa lantmätare;

nr 301, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstillägg för lantbruksingenjörer;

nr 314, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny stat för statens veterinärbakteriologiska anstalt m. m.,

nr 315, i anledning av vissa i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställningar angående statens skogs-försöksanstalt m. m.;

nr 316, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användning av besparingar, som uppkommit å vissa, till styrelsens för skogshögskolan och statens skogs-försöksanstalt disposition ställda anslag;

nr 317, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av 1918 års avkastning av statens hästavelsfond;

nr 318, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående driftkostnader under år 1920 för egnahemslänefonden;

nr 319, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående byggnadslån och odlingsbidrag till innehavare av vissa krononybyggen i Norrbottens län;

nr 320 i anledning av utav Kungl. Maj:t gjorda framställningar angående anslag till åtgärder för linodlingens befrämjande;

nr 321, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i tiden för återbetalning av ett aktiebolaget svenska linberedningssällskapet tilldelat lån ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 322, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av den till länslasarettet i Västerås upplåtna mark mot viss nämnda stad tillhörig donationsjord;

nr 323, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående driftkostnaderna under år 1920 för statens domäner ävensom två i ämnet väckta motioner;

nr 324, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillägg till gällande grunder för förvaltningen av kronans jordbruksdomäner; och

nr 325, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändringar i gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar;

från andra särskilda utskottet:

nr 327, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg; samt

från riksdagens kansli:

nr 304, angående utredning huruvida och på vad sätt en förbättrad allmän pensionering av sjömän skulle kunna åvägbringas; och

nr 305, angående åvägbringande av utredning och förslag i fråga om inrättande av professurer i nationalekonomi inom filosofiska fakulteterna i Uppsala och Lund.

§ 5.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 92, angående förslag till ändrad lydelse av § 17 mom. 1 riksdagsordningen;

nr 93, angående förslag till ändrad lydelse av §§ 12, 54 och 105 regeringsformen, §§ 38, 50, 55, 56 och 74 riksdagsordningen samt § 2 mom. 4 tryckfrihetsförordningen;

nr 94, angående förslag till ändrad lydelse av §§ 15 och 106 regeringsformen samt § 38 mom. 2 riksdagsordningen;

- nr 95, angående förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen;
- nr 96, angående förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen;
- nr 97, angående förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen;
- nr 98, angående lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 juni 1913 angående vård av enskildas skogar på Öland;
- nr 99, angående förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen m. m.;
- nr 100, angående förslag till epidemilag;
- nr 101, angående kreditivsummorna;
- nr 102, angående dels förslag till ändrad lydelse av §§ 6, 7, 9, 16, 19, 21 och 24 riksdagsordningen och till övergångsstadgande däri dels förslag till lag om val till riksdagen m. m.;
- nr 103, angående bankovinsten;
- nr 104, rörande lag om ändrad lydelse av 3, 4, 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstnehavares rätt till pension m. m.; och
- nr 105, angående förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m.

§ 6.

Upplästes första kammarens protokollsutdrag, nr 759, innefattande delgivning av nämnda kammarens beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 25 i anledning av andra kammarens beslut över dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av dels väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i lantarbetarefrågan, dels ock väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fastställande av maximalarbetstid för arbetare inom jordbruksyrket.

Detta protokollsutdrag bordlades på begäran.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden: nr 209, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag till täckande av statens järnvägars driftförlust;

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om återbetalning av tillfälliga lånemedel m. m.;

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen om tilläggsstat för år 1919 gjorda framställning om avsättning till statsverkets fond av rusdrycksmedel;

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående avsättning för år 1920 till statsverkets fond av rusdrycksmedel; och

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om avsättning på 1920 års riksstat av medel till en statsverkets kapitalökningsfond;

andra sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande, nr 3, med hemställan om anvisande av ersättning åt sammansatta stats- och första lagutskottets nr 2 kanslipersonal och vaktbetjäning;

bevillningsutskottets memorial och betänkanden:

nr 65, angående ersättning åt av utskottet vid handläggning av vissa ärenden anlitade biträden;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående statsverkets kapitalökningsfond m. m.;

nr 67, angående särskild ersättning åt tjänstemän hos bevillningsutskottet;

nr 68, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 62 i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 15 § 4 mom. i förordningen om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 259, i vad den innefattar förslag till ändrad lydelse av 32 § och 36 § 2 mom. i förordningen om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering; och

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 108, i vad den avser ändrad lydelse av 8 § 1 mom. i förordningen den 28 oktober 1910 angående beviljning av fast egendom samt av inkomst;

bankoutskottets memorial, nr 85, med överlämnande av de utav riksdagen fastställda bestämmelser angående avlöningen för de vid lagtida riksdag hos kamrarna, de ständiga och tillfälliga utskotten samt i riksdagens kansli anställda tjänstemän och vaktbetjante;

första lagutskottets memorial:

nr 39, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 38 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2, 9 och 37 §§ i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete ävensom i ämnet väckta motioner, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 35 § i nyssnämnda lag; och

nr 40, angående beviljande för innevarande års riksdag av visst belopp till särskild ersättning åt sekreteraren hos första lagutskottet; samt

andra särskilda utskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbetsrådet m. m.; och

nr 8, i anledning av herr Lindhagens motion nr 214 inom första kammaren angående begränsning av lantarbetarnas arbetstid

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,59 e. m.

In fidem
Per Crowvall.

Torsdagen den 12 juni.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 5 innevarande juni förda protokollen.

§ 2.

Föredrogos vart för sig:

statsutskottets utlåtanden:

nr 209, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag till täckande av statens järnvägars driftförlust;

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om återbetalning av tillfälliga lånemedel m. m.;

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen om tilläggsstat för år 1919 gjorda framställning om avsättning till statsverkets fond av rusdrycksmedel;

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående avsättning för år 1920 till statsverkets fond av rusdrycksmedel; och

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om avsättning på 1920 års riksstat av medel till en statsverkets kapitalökningsfond;

andra sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande, nr 3, med hemställan om anvisande av ersättning åt sammansatta stats- och första lagutskottets nr 2 kanslipersonal och vaktbetjäning; samt

bevillningsutskottets memorial och betänkande:

nr 65, angående ersättning åt av utskottet vid handläggning av vissa ärenden anlitade biträden;

Andra kammarens protokoll 1919. Nr 68.

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående statsverkets kapitalökningsfond m. m.; och

nr 67, angående särskild ersättning åt tjänstemän hos bevillningsutskottet.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden, memorial och betänkande hemställt.

§ 3.

Vidare föredrogs bevillningsutskottets memorial, nr 68 i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 62 i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 15 § 4 mom. i förordningen om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering.

Den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkändes.

§ 4.

Härefter föredrogs vart efter annat bevillningsutskottets betänkanden:

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 259, i vad den innefattar förslag till ändrad lydelse av 32 § och 36 § 2 mom. i förordningen om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering; och

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 108, i vad den avser ändrad lydelse av 8 § 1 mom. i förordningen den 28 oktober 1910 angående bevilning av fast egendom samt av inkomst.

Utskottets i dessa betänkanden gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

§ 5.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets memorial, nr 85, med överlämnande av de utav riksdagen fastställda bestämmelser angående avlöningen för de vid lagtima riksdag hos kamrarna, de ständiga och tillfälliga utskotten samt i riksdagens kansli anställda tjänstemän och vaktbetjänte.

§ 6.

Härpå föredrogs vart för sig:

första lagutskottets memorial:

nr 39, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 38 i anledning av dels

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2 9 och 37 §§ i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete ävensom i ämnet väckta motioner, dels och Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 35 § i nyssnämnda lag; och

nr 40, angående beviljande för innevarande års riksdag av visst belopp till särskild ersättning åt sekreteraren hos första lagutskottet; samt

andra särskilda utskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbetsrådet m. m.; och

nr 8, i anledning av herr Lindhagens motion nr 214 inom första kammaren angående begränsning av lantarbetarnas arbetstid.

Vad utskottet i nämnda memorial och utlåtanden hemställt bifölls av kammaren.

§ 7.

Slutligen föredrogs första kammarens protokollsutdrag, nr 759, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 25 i anledning av andra kammarens beslut över dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av dels väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i lantarbetarefrågan, dels ock väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fastställande av maximalarbetstid för arbetare inom jordbruksyrket; och yttrade därvid

Herr Möller: Detta ärende, som återremmitterats till andra kammaren, emedan första kammaren fattat ett annat beslut än det, andra kammaren på sin tid stannade vid i fråga om utredning av lantarbetarfrågan, har det fjärde tillfälliga utskottet icke haft tillfälle att behandla, då utskottet, redan innan denna remiss kom till kammaren, upplöst sig och avslutat sina sammanträden. Ingen annan av utskottets ledamöter utom undertecknad är nu kvar i kammaren.

Jag vill emellertid påpeka, att det förstakammarbeslut, som här föreligger, står i väsentlig överensstämmelse med en motion av herr Lindman, som andra kammaren för sin del icke ville i den formen godkänna, utan andra kammaren ville godkänna en utredning i denna sak endast under förutsättning, att det även bleve en utredning om arbetstiden jämte en undersökning, huruvida arbetstiden inom jordbruket på något sätt skulle kunna begränsas.

Under sådana förhållanden tillåter jag mig, herr talman, yrka, att andra kammaren vidhåller sitt förut fattade beslut, som innebär, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa allsidig och sakkunnig utredning av lantarbetarfrågan, varvid även borde verkställas under-

sökning rörande längden av den nuvarande arbetstiden inom jordbruket samt huruvida i vilken utsträckning och på vad sätt en begränsning av denna arbetstid måtte kunna åstadkommas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Jag yrkar, att kammaren måtte vidhålla detta sitt förut fattade beslut.

Vidare anfördes ej. Med bifall till vad herr Möller sålunda föreslagit beslöt kammaren vidhålla sitt i ärendet tidigare fattade beslut.

§ 8.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 2 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1920 andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

nr 2 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1919 andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

nr 7 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1920 sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 7 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1919 sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 8 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1920 åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

nr 8 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1919 åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

nr 287, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gemensamt lönesystem samt lönereglering för postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk jämte i ämnet väckta motioner;

nr 288, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag i fråga om antalet av vissa befattningar vid postverket m. m.;

nr 289, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag i fråga om antalet av vissa befattningar vid telegrafverket m. m.;

nr 290, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag i fråga om antalet av vissa befattningar vid statens järnvägar m. m.; och

nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till omorganisation av vattenfallsstyrelsen samt i fråga om antalet av vissa befattningar vid statens vattenfallsverk;

från jordbruksutskottet:

nr 9 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet;

nr 9 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1919 nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet;

nr 334, i anledning av väckt motion om statsbidrag till riksföreningen för landsbygdens elektrifiering u. p. a. för anställande av sakkunnig personal;

nr 335, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor;

nr 336, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder i prisreglerande syfte jämte i ämnet väckta motioner;

nr 337, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändringar i staten för veterinärhögskolan m. m.;

nr 338, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lantbruksskolor, lantmannaskolor och lanthushållsskolor; och

nr 339, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa egnahemsväsendet berörande frågor jämte i ämnet väckta motioner;

från statsutskottet:

nr 313, i anledning av Kungl. Maj:ts under fjärde och femte huvudtitlarna av statsverkspropositionen och propositionen om tilläggsstat för år 1919 gjorda framställningar angående anslag för beredande av semester åt vid lantförsvaret och sjöförsvaret anställda arbetare; samt

från bevillningsutskottet:

nr 347, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordningar om ändrad lydelse av §§ 16, 17, 18, och 20 i förordningen om frihamn den 15 november 1907 samt om ändrad lydelse av § 19 mom. 1 i förordningen om frilager den 20 december 1912; och

nr 348, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 30, 31, 35 och 39 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin m. m.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkanden:

nr 71, angående beräkning av vissa bevillningar å tilläggsstat för år 1919;

nr 72, angående beräkning av bevillningarna för år 1920; och

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,27 e. m.

In fidem
Per Cronwall.